

Пласт
НАЦІОНАЛЬНА СКАУТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНИ

Методичний проект на здобуття I ступеня КВ УПЮ
на тему: *"Методичний poradник інструктору до вмілості "Їзда верхи – I"*

для внутрішнього використання

Виконав:
ст.пл. Іван Чир, ОЗО
станція Львів

Зміст

Інформація про видання.....	3
Анотація про виконання проекту	4
Методичний проект по вмілості «ЇЗДА ВЕРХИ І»	5
Філософія вершника і коня.....	5
Одяг та осянка.....	6
1. Знати правила безпеки під час занять з верхової їзди.	8
2. Знати 7 найвідоміших порід коней.	11
3. Знати особливості поведінки коня.....	20
4. Знати правила дорожнього руху щодо їзди верхи.	26
5. Знати та вміти проводити розминку та вправи на коні.	30
6. Вміти сідлати коня.	31
7. Вміти їздити верхи кроком і риссю.	39
Список використаних джерел та літератури.....	44

Пласт - Національна Скаутська Організація України
Референтура крайового апробаційного кінно-спортивного вишкільного табору УПЮ
«Герць», розвитку кінної спеціалізації
м. Київ, а/с 18, м. Київ-71, 04071, тел: 0678119962,
e-mail: referentura_kinnogo_plastuvannya@gmail.com, сайт: www.kavaleria.org.ua

Матеріал підготував: ст. пл. Іван Чир, ОЗО

Відповідальний за випуск: ст. пл. Іван Чир, ОЗО
Макетування: ст. пл. Роман Орищенко, ОЗО
Мовна коректа: ст. пл. Наталя Балабан

© Референтурою крайового кінно-спортивного вишкільного
табору УПЮ «Герць», розвитку кінної спеціалізації
Пласту – Національної Скаутської Організації України
© Пластове видавництво в Україні, 2011

Телефони для довідок та подачі матеріалів

м. Київ-71, а/с 18, 04071

Моб.тел: 0678119962

E-mail: referentura.gerc@gmail.com

Анотація про виконання проекту

Вид проекту: методичний poradник інструктору спеціалізованого пластування.

Цільова група : пластуни, які бажають поглибити свої знання з кінної спеціалізації, учасники крайового апробаційного інструкторського кінного табору “Кавалерія”, майбні інструктори 3-ої категорії кінного пластування.

Мета проекту: створити методичний посібник для інструктора з кінної спеціалізації, щоб дати чітке уявлення про те, що потрібно йому/їй знати для того, щоб приймати цю вмілість. Закласти добрий методичний фундамент напрямку кінного пластування.

Актуальність теми: Напрямок кінного пластування останнім часом доволі інтенсивно розвивається, а дана вмілість є наріжним каменем цього напрямку.

Короткий опис проекту: Проект складається з декількох частин. Перша частина – це філософія їзди верхи та поради про нюанси, які не входять до точок вмілості, але є необхідним, щоб їзда верхи не стала шкіливою (осанка та одяг). Далі для кожної точки є підібраний теоретичний матеріал, в основі якого є конспект гутірок з ККСВТ “Герць - 2010”, книжечка учасника ККСВТ “Герць 2011” та інтернет ресурси. До кожної точки вмілості також наведено ідеї до цікавого запам’ятовування цих точок. Також у додаткових файлах знаходять фотографії вказаних порід коней. Більшість матеріалу проілюстрована.

Інформація про реалізацію проекту: проект буде поширений серед зацікавлених людей та інструкторів кінної спеціалізації засобами відповідної референтури.

Філософія вершника і коня

Кінь. Ця тварина здавна манила увагу людей своєю силою, швидкістю, витривалістю та ще цілим рядом речей, які ти відчуваєш, бо тримаєш в руках цю методичну розробку. Не будемо витрачати час на непотрібні речі, але всетаки потрібно дещо сказати про те, чим ти збираєшся займатися.

В цьому розділі коротко розділю погляди вершника та коменданта кінного табору. Точка зору коменданта з такої критичної сторони виникла в 2011 році. Через те, що на таборі була дівчинка, яку так колошматили на повільній рисі (проблеми з спиною, м'язами тощо), що її спускали з коня і решту часу вона просто йшла пішки. Написано критично та з бажанням внести розуміння серед пластунів про кінний табір, вживаючи емоції та власний досвід.

Виїздка – це не прогулянки на коні, який просувається з швидкістю повільного ходу інструктора, який повністю контролює коня. Коні пересуваються рядом, при цьому можуть переганяти один одного, навіть якщо це спричиняє зіткнення. Нагадаю, що кінь – це купа м'яса вагою в середньому 500 кг, яка їде з розруху на своє тіло, а не на виступаючі ноги та тіло людини згори. Потертися об дерево або камінь чи примчатися по кущах – це за милу душу. Швидкість залежить від алюру. Хід – це перше, друге заняття з 8. Далі йде рись з переходом в галоп. Хід має приблизно 6 км/год, рись – 13 км/год, галоп 19-24 км/год. Але на коні це не так, як в машині. Хід – чотиритактне пересування. При ньому можна сидіти. Розробляються м'язи, покращується кровопостачання, позитивно діє на хребет. Це в більшості іпотерапія. Рись – двотактне пересування. Тут може відтовкти все, що є знизу. Все. Треба мати м'язів на ногах, щоб полегшуватися та добру психіку, щоб в паніку не впасти і не знати, що робити, коли тебе починає методично розмазувати з кожним тактом (нагадаю 13 км/год – тактів там багато) об передню і задню частину сідла. Щодо галопу – то це якісно нове відчуття в порівнянні з ходом та риссю. Тритактний алюр, на якому вже відчувається швидкість (**вітер**, не вітерець, а вітер на твоєму лиці), при якій страх (якщо такий є) загострюється і легко може статися падіння (коли страх перейшов критичну точку). Психіку треба мати добру, бо гормонів все тіло. У мене при першому галопі вилетіла нога зі стремена і я їхав наступні 2 хвилини на коні збоку, тримаючись щодоуху ногами та руками. Також слід зайважити про синці та натерття від неправильно підігнаного спорядження.

Однозначно – кінь це настільки неймовірно, що варто спробувати. Але – це теж небезпечно і потрібно мати добре здоров'я, хорошу психіку і підготовлене тіло. Тобто середньо статистичні люди підходять.

Попередні два абзаци спрямовані на глибше розуміння того, за що відповідальні інструктори з верхової їзди. Кінь – це назабутні відчуття та досвід, але слід мати на увазі, що може бути з вершником у будь-який час.

Насправді так глибоко пояснювати всі моменти юнакам не потрібно. Це не потрібно, через те, що все відбувається природньо. Навчитися їздити верхи неможливо з підручника. І насправді – чим менше людина знає про небезпеки чи випробування – тим легше їй буде

адаптуватися. Її розум не буде забитий страхами та роздумами – вона просто буде природнім чином пізнавати коня, підлаштовуватися під нього, пробувати управляти ним, триматися на сідлі тощо. Це просто виробування, через яке кожен, хто сідає на коня проходить. Як правило каже, що зараз будемо робити і юнаки це роблять. А в тих, в яких не виходить – тим приділяють трошки більше часу. Все йде природнім шляхом. Все виходить і всі щасливі. Кінь – це прекрасно і в дечому казково.

Завданням ж інструктора є контролювати всіх коней та вершників, забезпечувати організацію структури виїздки та порядок ряду, реагувати на виходи ситуації за рамки, зберігати спокій та зрівноваженість у будь-якій ситуації та впевнено виконувати все, про що ви можете сказати. Саме інструктор є гарантом стабільності на гутірці, бо він є еталоном вершника. Тому слід плекати наші вміння та щораз ставати кращими у обраній сфері.

Одяг та осянка

В цьому розділі розкажується про речі, які не входять до вимог вмілості, але є речима, які можуть завдати великих незручностей як під час виїздки, так і після неї. Першим з них є одяг.

Вибір одягу для їзди верхи базується на простих принципах. При їзді верхи тіло вершника багаторазово повторює певні рухи, вершник може випасти з сідла та наявність потовиділення як у вершника, так і в коня при русі. Проаналізуємо ці фактори (тут передбачається, що амуніція зразково відрегульована – всі пряжки у відповідних місцях, ремінці мають відповідну довжину тощо):

- а) **Взуття.** Ноги вершина перебувають у *стременах*. Це одна з основних опор при їзді верхи. Але завжди існує небезпека того, що кінь вас хотючи чи не хотючи викине з сідла. Тому ви б хотіли мати **плоску підошву**, щоб швидко звільнити ноги від стермен і не поволочитися з конем далі на доволі високій швидкості. Також підошва має бути **цупкою**, щоб стремено не діяло на ногу. Саме ж взуття має ще й захищати ногу від дії дугоподібної стремени, щоб не відбувався тиск збоку на ногу, тобто взуття має бути міцним та жорстким в певному сенсі не тільки на пошві.
- б) **Литки.** Вище від стремени є ремінці, якими вони кріпляться до сідла – *путлища*, які безпосередньо контактують з областю литок. При притисканні ніг до коня можливий контакт ще з ремінцями, які фіксують сідло на коні – *приструги* (службові ремінці, які звисають з сідла) та *попруги* (ремінці, які обходять живіт коня та фіксуються з обох сторін до *приструг*). При контакті шкіри з цими ремінцями (особливо зволоженої) відбувається тертя, що приводить до травм (синці, почервоніння, здирання шкіри, пухирці тощо). Щоб цього не відбувалося слід захищати литки або високим взуттям (чоботи), або ж спеціальними шкіряними штуцями – *крагами*.
- с) **Штани.** При їзді на коні також може натертися простір між ногами. Ноги взаємодіють з *сідлом* починаючи приблизно від колін. Щоб не було незручностей при їзді верхи в цій ділянці слід мати хороші штани, в яких немає шову в області, яка контактує з сідлом. Також ви б не хотіли, щоб ваші мокрі від поту штани утворювали складки, які ведуть до вищенаведених наслідків, тому вони не мають бути дути просторі.

- d) **Рукавиці на шолом.** При їзді верхи незручності може викликати *повід* (ремінець, який ви тримаєте в руках і керуєте конем), сідло та інші елементи амуніції, які контактують з руками. Для убезпечення рук від механічних пошкоджень можна використовувати рукавиці. Що до захисту голови – то тут існують навіть спеціальні шоломи для верхової їзди (див. рисунок справа).

Зауваження! При тривалій практиці їзди на конях стандарти одягу можуть мінятися. Останнім часом, наприклад, вживав китайські кеди, пластові штучи та пластові шорти.

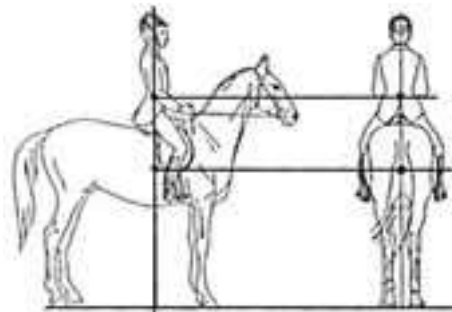
Також важливим елементом верхової їзди з терапевтичний ефект на хребет, який може мати й негативні наслідки. Але щоб виїздка мала добрий ефект слід правильно триматися в сідлі. **Посадка залежить[1]** від того, яким алюром ви рухаєтеся. Вершник не завжди сидить непорушно на коні. Наприклад, на стройовій рисі і на галопі він рухається в такт. Спершу розглянемо посадку взагалі, або загальні принципи посадки. Тобто чим і як триматися за коня, щоб не впасти, та ще не завадити йому рухатися.

Вершник повинен мати вільну позу, необхідну для ефективного управління конем. У деяких новачків з посадкою і рухом на коні не виникає жодних проблем, інші ж довго пристосовуються. Все залежить від ваших здібностей і від працьовитості. Навчання протікає легше у людей, що мають хороше відчуття рівноваги. Про таких говорять, що вони сидять на "балансі". Інші вимушені триматися на коні лише силою ніг, та ще допомагаючи собі руками.

При правильній посадці вага розподіляється між сідницями і стегнами (у сідлі), і стопами (у стременах). Залежно від алюру, швидкості руху і виконуваного завдання упор може перерозподілятися.

Отже,

- поперек має бути трохи прогнутий (див. мал.);
- корпус при русі кроком перпендикулярний землі;
- плечі в міру розгорнуті, злегка відкинуті назад;
- погляд направлений вперед по ходу руху коня;
- руки напівзігнуті;
- кисті з поводками над шиєю коня відразу за передньою лукою;
- лікті притиснуті до тіла, але у будь-який момент вони можуть висуватися вперед;
- носки стоп направлені по всередину, до коня, і підняті вгору, п'ятки, відповідно, вниз;
- шенкеля лежать на попрузі, або ледве відсунуті назад.

Триматися за коня потрібно колінами. Основний упор приходить на шлюс, щільно притиснутий до сідла. Не чухайте шенкелями коня та не тримайтеся п'ятками за його боки! Але і не розгойдуйте ними назад-вперед. Шенкеля мають бути постійно на готові. Рухи коня амортизуються поперек. Тому важливо, щоб він був розслабленим.

Незалежно від особливостей фігури правильна посадка завжди виглядатиме красивою і невимушеною. Але це прийде не відразу! У сідлі треба "присидітись". Корисно спостерігати себе в дзеркалі або знятим на відео.

Зайваження!!! На правильну осанку і поставу інструктор, як правило мусить звертати доволі багат разів увагу людей. Інструктори як правило це кричать, щоб бути почутими, бо знаходять на певній відстані від згорбленого юнака.

1. Знати правила безпеки під час занять з верхової їзди

У стайні біля коня, при його сідланні чи веденні слід дотримуватися простих правил:

- a) Слухай інструктора – *це не потрібно комусь пояснювати. Інструктор – це людина, яка впевнено говорить і робить те, що говорить. Все просто. Якщо ми маємо впевненість у чомусь за будь-яких умов, то ви – інструктор. Секунда невпевненості і цю точку ТБ можуть не виконувати, бо ваш авторитет впаде.*
- b) Носи відповідний одяг для їзди верхи: шолом; жилет; чоботи; рукавиці; штани. – *точка передбачає наявність одягу з відповідними властивостями. Шолом захищає голову при падінні, чоботи є достатньо високими, щоб при русі ремінці сідла не натирали ноги. Також підощва чобіт має бути рівною, а не рифленою, щоб можна було легко звільнити ногу від стремена. Рукавиці захищають руки від натерання, подряпин, забоїв тощо при їзді верхи. Руки можна пошкодити навіть при правильній їзді верхи, якщо спорядження не є добрим : натерти об повід, зачепити сідло тощо. Штани для верхової їзди мусять не мати шову на внутрішній частині ніг. Через контакт з конем шов багаторазово третється об тіло і спричиняє натерття.*
- c) Постійно слідкуй за поведінкою коня: як він тримає вуха, очі, губи, ноги та хвіст. – *за зовнішніми ознаками поведінки коня можна багато чого прочитати і зрозуміти, чого хоче кінь. Він може поміняти свій настрій, чогось злякатися чи щось помітити. Це і багато іншого можна прочитати за його реакціями, рухами тощо, але щоб могли це зробити необхідно весь час неухильно спостерігати за конем.*
- d) Не кричи. – *Кінь не глухий і прекрасно все чує. Крім того від гучності мало що залежить. Кінь звичайно послухається впевненого тихого голосу, ніж зляканого крику. Спокійно, впевнено, без страху та інших натяків невпевненість – наказовим голосом віддати наказ.*
- e) Не роби різких, несподіваних і швидких рухів. – *кінь полохлива тварина. Він діє за принципом, що якщо щось раптово, то це треба вдарити, втікти, а вже потім подумати – що це було.*
- f) Не розкидай речі. – *це прирівнюється до попереднього пункту.*
- g) Не підходь до незнайомого коня ні спереду ні ззаду: запам'ятай, що перед кусається, а зад брикається; бік – найбільш безпечніша сторона для підходу. Підходимо тільки з лівого боку. – *у коня є так звані сліпі зони: одна перед очима, друга за хвостом. Якщо підходити через них, то кінь несподівано вас побачить. Що буде далі: б'є, тікає, думає що це було.*
- h) Проходь або дуже далеко від коня, або дуже близько повз нього. *Це робиться для того, щоб кінь або бачив вас, як далекий об'єкт, який не може йому завдати шкоди, або те, що він може ідентифікувати. В іншому випадку ви можете виявитись загрозою для нього.*
- i) Ніколи не стій позаду коня. – *дивитися пункт про підхід до незнайомого коня.*

Заходити до коня в стайню:

- j) тільки з дозволу інструктора/тренера – *це робиться для того, щоб відповідальний знав, що робиться і міг зреагувати у незвичайній ситуації.*

- k) Підходити виключно з лівої сторони – *коні до цього звикли. Це правило, якого дотримуються у всьому світі вже дуже багато часу.*
- l) чітко й спокійно окликнути (наприклад, назвати його ім'я) – *щоб кінь ідентифікував вас.*
- m) переконатися, що двері закриті. – *щоб коня нічого не заманило ними скористатися.*

Сідлання та пересування пішки з конем:

- n) Біля коня все робимо з лівої сторони (чистити починаємо з лівої сторони і продовжуємо справа). – *як було сказано це правило.*
- o) Ніколи не залишай осідланого коня самого. – *бо на нього хтось може вискочити і вкрати його. Насправді осідланому коню не можна їсти чи пити, через те, що попруги перетискають йому шлунок. А так, як коні весь час хочуть їсти – то це буде перше справа, за яку кінь візьметься.*
- p) Іди з конем у ногу: вважай щоб не заплутатися, і щоб кінь не наступив копитом.
- q) Завжди іди ліворуч від коня – навпроти плеча. – *щоб бачити, що роблять його ноги, які ожуть нерароком стати на твої.*
- r) Перевірити стан амуніції перед сідланням:
 - i. *Всі паски мусять бути застібнуті;*
 - ii. *Під попругами мусить залізн долоня без просвіту;*
 - iii. *Під уздечку має залісти кулак;*
 - iv. *Сідло мусить лежати на ребрах, а не на хребті, щоб було видно просвіт.*

Пересування на коні:

- s) Тримай поводи правильно: не намотуй їх на руки, коли ведеш коня та їдеш верхи. – *в екстремальних ситуаціях, коли треба скочити з коня, відмотувати поводи з рук – це останнє, на що хотітиметься витратити час. Якщо ж злізти з коня з поводями, то кінь вас може дал повести.*
- t) Ніколи не випускай поводів із рук. – *щоб завжди мати контроль над конем.*
- u) Щоб розвернути коня, виходячи із двору, не крутіть його на місці – зробіть невелике коло. – *це природніше.*
- v) При посадці в сідло відстань від інших коней 4-5 м. – *відстань мусить бути такою, щоб бачити всіх інших коней, щоб могли зреагувати на надзвичайні ситуації.*
- w) Під час прогулянки групою слухай старшого. – *щоб старший мав цілісну картину, що відбувається і міг дати зі всім раду.*
- x) Коли їдеш верхи, не обганяй інших. – *щоб не порушувати порядок серед коней. Деякі коні привчені ходити у певній послідовності, наприклад прокатні. Крім того серед коней можуть бути суперники. Хтось може не пускати когось першим. Тоді починають проблеми зі швидкими обгонами, відсування інших коней (коні все*

розраховують з огляду на свої габарити і не більше) і т.д. При цьому дуже ймовірний травматизм.

- у) На стежці їдь у ряд. *Щоб був порядок і передбачуваність дій коней.*
- z) Дотримуйся дистанції довжиною щонайменше 1 – 1,5 коня, 2 – 5 метрів, перед собою. Бачити через вуха коня ноги попереднього. – *щоб у надзвичайних ситуаціях був час перед тим, як кінь найде на попереднього. Для попередження скупчень коней.*
- aa) Якщо кінь утік, не біжи за ним (він усе одно бігає швидше), спробуйте піймати його, повільно наближаючись, ласкаво розмовляючи з ним, пригощаючи шматочками цукру і непомітно заганняючи в кут, де найпростіше схопити за повід. А коли кінь пійманий, заспокойте, приголубте й похваліть його; у нього повинно скластися враження, що з вами його життя набагато краще, аніж без вас!
- bb) Будьте чемними з пішоходами. – *інакше вони можуть налякати коня, а це приведе до більшого гамору між пішоходами і більшого страху/роздратованості тварини.*
- cc) Якщо кінь поніс, і ви відчуваєте, що не в змозі контролювати темп і дистанцію, втрачаєте контакт із конем, тоді кричить: „Стій!” („Прррррр!”), і завертайте коня на вольт (коло). – *так дистанція, які пробіжить кінь буде не по прямій, а по колу. Також слід застосувати натягування поводів та голосову команду зупинки - „Пррррррр!”.*
- dd) Розпаленілому коневі в жодному випадку не можна давати пити або їсти овес! – *кінь може перепити чи переїсти, а це веде до хворіб, від яких повернути коня до повністю здорового стану майже неможливо.*
- ee) Сидіти на сідлі рівно. – *щоб не травмувати опорну систему.*
- ff) Повід тримати правильно (повід від коня йде між мізинцем та безіменним пальцем, по внутрішній частині долоні, між вказівним та великим пальцем. Його не потрібно за сильно натягувати, але він має бути в такому положенні, щоб ви розуміли, що найменший ваш порух кінь точно відчує та зреагує на нього).
- gg) Ноги в стременах тримати на рівні носку, щоб легко було витягнути ногу зі стремени у будь-який момент), п'ятки донизу, носочки до коня.
- hh) Уважно ставитися при проїзді біля дерев, каміння (кінь розраховує все з огляду суто на свої розміри, тому ви можете постраждати, якщо не відкорегуєте курс)

Пояснення філософії правил безпеки не через подання самого правила, а через опис ситуації – та пропозицію продовжити опис ситуації.

Гра: можна зробити карточки з ситуаціями та відповідним правилами безпеки. Ведучий, за допомогою пантоміми, показує певну життєву ситуацію та відповідне правило.

Про прийняття цієї точки: Як правило цю точку можна приймати простим перебором основних правил безпеки. Також більш непомітно її можна приймати у період після виїздки, коли юнаки сидять на конях і будуть з них злазити. Метод опитування та питання чому саме так, для чого це, чому виникло таке правило. Не більше 3 хвилин на всі правила.

2. Знати 7 найвідоміших порід коней

Насправді від юнаків вимагається просто знання висоти у холці (це висота коня) та певних особливостей цього коня – характеристик. Також можна розказати про використання цих коней та місце їх розведення/утворення.

Але для більшої науковості подаю опис дев'яти з найбільш “впливових” порід на Україні.

- **Українська верхова**

Масті : гніда, ворона, руда

Висота: приблизно 160 см.

Характеристика : легка, естетична, висока холка.

Ця група порід була розведена у стайнях України починаючи від війни, за допомогою схрещенням Угорських кобил (Nonius, Furioso-Northstar and Gidran) з жеребцями порід Такегерська, Гановерська та Чистокровна. Частково вага адавалася індивідам з частинкою Російської Верхової породи.

На початковій стадії розведення було застосовано покращену табунну систему. На даному етапі для потреб управління цією породою використовуються стайні та пасовища. Їх розведення почалося на стайні Україна в Дніпропетровській області, а після цього поширилося в основному на стайні в Александріївську, Деркульську, Дніпропетровську та Ягольницьку. Українські верхові зараз розводять в основному для потреб спорту. Вони є великими важкими верховими конями. Їх голова має добрі пропорції з добре вираженими очима, пряма шия є довгою, холка чітко визначена, спина – довга та масивна, поперек широкий та глибокий, важке тіло та добре посаджені кінцівки. Тілобудова суцільна. В середньому жеребці мають висоту 165 см, довжину тіла 166 см, обхват грудей 191, обхват п'ястка 21. Відповідні показники кобил : 160, 160, 188 і 19.8 см відповідно. Найбільш розповсюджені масті – гніда, ворона та руда.

Українські верхові коні добре себе показують у класичних змаганнях, таких як виїздка. Совецькі еквілібристи, використовуючи саме цих коней неодноразово перемагали чи займали другі місця у найтитулованіших змаганнях світу, таких як Олімпійські ігри та чемпіонати світу та Європи.

- **Гуцульський кінь**

Масті : ворона, гніда, краса

Висота : 150-155 см.

Характеристика : пишна грива і хвіст, збитий корпус, маленька тендітна голова на короткій ший.

Гуцульський кінь, іноді Гуцулик або Гуцул — аборигенна гірська порода свійських коней, яка розповсюджена в [Карпатах](#) та у багатьох країнах [Східної Європи](#), належить до світового генофонду. В [1979](#) році гуцульські коні одержали статус [реліктової породи](#) і були взяті під охорону.

Це невеликі коні (висота у загривку 125 — 144 см) гірського типу верхово-запряжного складу. Колись вона була покращена гафлінгськими та [арабськими](#) жеребцями, тому і зріст у коней цієї породи гарний та масті найрізноманітніші.

Гуцульські коні мають спокійний норов і поведінку, досить швидкісні, тому добре піддаються для верхової їзди.

Перша письмова згадка про Гуцульського коня датується початком XVII століття (1603 рік). У творі Дорогостайського «Гіппіка» («Конярство») про нього пишуть: «спокійний, але б'є боляче».

Багато вчених вважають, що гуцульський кінь є прямим нащадком тарпана-лісового і степового дикого коня мишастої масті (кольору), який довго зберігався на Півдні Росії, а зараз повністю знищений.

Але тим, хто найбільше вплинув на формування виду, вважається арабський кінь, який потрапив в Карпати під час турецьких воєн. Кров арабських скакунів обумовила зовнішній вигляд «гуцуликів», для якого характерна загальна сухість конструкції, міцність кінцівок, благородність голови, висока постановка хвоста.

Гуцульські коні виведені у невибагливих і суворих умовах Буковинських Карпат, «гуцули» спочатку мали всі характерні риси диких коней. Їх сотнями розводили в горах у дуже суворих природних умовах. Ізольована від інших, порода розвинулася на стійких і сильних коней.

У країнах Східної Європи Гуцульську породу використовують для кінного спорту, сільського та масового туризму, гіпотерапії.

Для поширення гуцульської породи було створено «парувальний пункт» коней у Буштині, який поширює свою діяльність на Тячівський та Хустський райони Закарпатської області.

На сьогодні в Україні ваговозне конярство в основному складається з Новоолександрівської ваговозної породи, української верхової та гуцульської, які всі разом є національним надбанням та «золотим фондом» українського конезаводства.

Міністерством аграрної політики України випущено наказ від 12 травня 2010 N 236 «Про затвердження Інструкції з бонітування коней гуцульської породи та внесення змін до деяких наказів Мінагрополітики» Цей наказ виданий відповідно до Закону України «Про племінну справу у тваринництві» для оцінки коней гуцульської породи за племінними і продуктивними якостями та для організації племінного обліку в галузі конярства.

- **Ганноверська**

Масті : руда, ворона, гніда, сіра

Висота : 170-178 см.

Характеристика : довга голова і шия, сильні доброзбудовані ноги. Спортивний та кавалерійський кінь.

Належить до крупних напівкровних порід коней всебічного використання (але головним чином у кінному спорті).

Виведена у провінції Ганновер (Німеччина) методом поліпшення місцевих коней іспанською та голштинською породами, а також крупними жеребцями чистокровної верхової породи та інших верхових порід.

Ганноверські коні вирощувалися на пасовищах, розташованих вздовж Ельби, Везера, Емса.

Порода виводилась методом широкого застосування перемінного і відтворювального схрещування, добром жеребців бажаного типу, створенням масиву кобил, що мали особливості крупного напівкровного коня.

Племінна робота в ганноверському конярстві була спрямована на виведення такого коня, який міг би успішно працювати в сільському господарстві і в той же час використовуватися у кавалерії та артилерії, тобто на створення типу коней можливо більшого росту, масивних і рухливих.

Надзвичайно велике значення у створенні породи мало державне депо жеребців у Целле, засноване в 1735 р. Спочатку використовувались голштинські та мекленбурзькі жеребці, а потім особливо велике значення мали чистокровні верхові.

Коні ганноверської породи крупні і досить сухі. Їх зріст до 170 см, обхват грудей — 190—205, обхват п'ястя — 22—24 см. Нині ганноверських коней розводять з постійним прилиттям чистокровної верхової породи й інколи арабської. Якщо цього не робити, то проявляються грубість, сирість і недостатньо енергійний темперамент. Більшість коней успішно використовують у кінному спорті.

На коней ганноверської породи з 1888 р. ведуться книги племінних коней (студбуки) і видається спеціальний журнал "Ганноверський кінь".

Треба зазначити, що ганноверська порода брала участь у створенні української верхової породи.

• Голштинська

Масті : всі основні.

Висота : 163-173 см.

Характеристика : елегантна голова на вигнутій шії, компактний корпус з масивною грудною кліткою, висока окреслена холка. Спортивний та кавалерійський кінь.

Голштинський кінь є продуктом систематичного розведення, яке продовжується у ШлезвГолштинській провінції Німеччини вже 750 років.

Спочатку цей кінь цінувався німецькими фермерами за силу, надійність та витримку, і військовими за свою відвагу та витривалість. У час механізації та умов у повоєнний час Німеччина потребувала новий напрямок у цій породі. Голштин перетворився в одного з великих німецьких спортивних коней, який використовувався у стрибках, виїзді, водінні карети та для виступів. Цього було досягнуто за допомогою уважного додавання англійської чистокровної та англо-нормальнської крові, що додало витонченості, витонченості та стрибучості до надзвичайної бази цієї породи.

Сучасний голштин є середньо збудований кінь з потужним задніми ногами, сильною спиною та попереком. Його вигнута шия підноситься над добре посадженими плечима до маленької голови з великими розумними очима. Така тілобудова чудово підходить для збірки – необхідної умови доброї виїздки, стрибків чи тягнення карети.

Коли голштин починає рухатися, його репутація одного з найкращих коней у світі підтверджується. З сильним диханням, що елегантно втягує тіло всередину, він переміщається вперед з підняттям та пружністю, забезпечуючи відчуття сили, балансу та еластичності. Цей плавний рух у сув'язі з знаменитим розумом, бажанням до роботи та добрим темпераментом роблять з нього чудового спортивного коня.

• Ольденбургська

Масті : всі основні.

Висота : 168-178 см.

Характеристика : прямий профіль, сильна шия, подовжені плечі, обмускулений корпус. Спортивний та кавалерійський кінь.

Ольденбургська порода є теплокровною і походить з північно-західного куточку Нижньої Саксонії, яка до того називалася Великим Графством Ольденбургу. Порода була виведена для будьяких дій на фермі та кареті зараз називається Альт-Ольденбургер (Alt-Oldenburger). Сучасний ольденбург

управляється Асоціацією Розвідників

Ольденбургського Коня, яка забезпечує жорстку селекцію коней, щоб кожна наступна генерація була ще кращою. Ольденбургці – це високі спортивні коні з чудовими алюрами та можливостями для стрибків.

Порода була вивеена у 17 столітті, як упряжна порода для сільськогосподарських робіт. Протягом наступних століть коневоди пристосовували породу для потреб ринку, застосовуючи різноманітні схрещування. Такий кінь в 17 столітті мав типовий для упряжної породи алюр з рухомими зап'ястками та плечима. Вони були поставлені доволі вертикально для підтримки хомута. В наступні 100 років порода набула рис виточеності і пристосованості для верхової їзди. Зараз рухи коней рівні, пластичні, ритмічні, трішки завишені, але це не є недоліком для виїздки чи конкуру. Клеймо ольдебурського коня є у вигляді букви "O".

Конструкція справляє враження доброго теплокровного коня. Плечі сильні, але при цьому не такі похилі, як у чистокровної верхової породи. Холка правилної форми. Корпус та груди широкі. Спина трішки задовга, як для коней, які приймають участь у змаганнях з конкуру. Задня частина корпусу неймовірно сильна та широка. Ноги міцні і достатньо сильні, щоб витримати такого великого коня. Суглоби широкі, п'ястки короткі, приблизно 23 см в обхваті. Копита пропорційні до великих розмірів корпусу, тверді з відкритими стрілками. Голова красива, чітко відкреслена з гарною посадкою. Горло товсте, але вигнуте, вуха подовжені і рухомі, профіль прямий, ніздрі широкі.

Порода з'явилася від фрізійських коней (схрещенням з іберійською, неаполітанською – для сили, щоб могли карету тягти, арабською, берберійською та чистокровною верховою, в 19 столітті клівлендська гніда та йоркширська упряжна, нормандська, англо-нормандська та ганноверська), які заселяли район річки Везер на території сучасної Голландії. Центрами розведення були провінції Ольденбург та східна Фрізія. Клімат в цьому районі помірний, але придатний для конярства.

• Арабська

Маслі : всі основні.

Висота : 147-153 см.

Характеристика : невелика голова з увігнутим профілем (ямка), широкі ніздрі, виразні опуклі очі, лебедина шия, косопоставлені плечі (лопатка випинає трошки вперед), коротка спина.

Однією з найбільш відомих і поширених у всьому світі порід верхових коней є арабська чистокровна порода. Вона сформувалася у арабських племен центральній частині Аравійського півострова в VI-VII ст. н. е.. Історія її виникнення не представляється досить ясною. Найбільш імовірна версія, за якою в основі арабської породи лежали коні з північної Африки і з Середньої Азії. Перші арабські коні потрапили в Європу вже в VIII ст., При завоюванні маврами Апеннінського півострова.

Предметом підвищеного інтересу з боку європейців арабські коні стали за часів хрестових походів. Рухома, маневрена кіннота арабів завдавала величезної шкоди незграбним, хоча і сильним європейським лицарям. Прагнення отримати настільки жвавих і витривалих коней змушувало багато держав вести військові дії з бедуїнами, не бажали продавати своїх коней.

Конярство у напівкочових арабів, так само як і у туркмен, носило подвірний характер. Кінь в сім'ї користувався винятковою турботою і увагою. Годування також було не рясним,

але калорійним. Нерідко їжею коням служила їжа людей, у тому числі досить часто верблюже молоко. Розведення велося з урахуванням походження по материнській лінії, яке передавалося усно і служило підставою розподілу породи на численні коліна. Взагалі кобилам араби надавали особливого значення, широко використовуючи їх не тільки в розведенні, але і для роботи під сідлом у різних інших цілях.

Арабські коні, яких побачили європейці на початку другого тисячоліття, були невеликими (зростання рідко досягав 150 см), дуже гармонійними, округлих форм тваринами, що відрізнялися живим темпераментом, жвавистістю, фортецею конституції і хорошою плодючістю.

Сучасні арабські коні в нашій країні характеризуються наступними показниками. Вони мають середні для породи проміри (у дорослих кобил висота в холці 151 см, довжина тулуба 152 см, обхват грудей 179 см і обхват п'ястка 18,5 см), дуже гармонійне додавання, добре розвинену, виразну мускулатуру, виключно міцні, сухі кінцівки. Голова арабських коней невелика, з розвиненою лобовою частиною, з виразними відкритими очима, з великою увігнутістю в області перенісся, з невеликими рухливими, гарної форми вухами. Шия зазвичай середня по довжині, високо поставлена, з яскраво окресленим потилицею і хорошим розвитком мускулатури. Холка розвинена недостатньо, лопатка середньої довжини, коса. Спина нерідко м'яка, поперек зазвичай добре виконана, міцна. Круп недовгий, але широкий і добре обмускулений. Грудна клітка широка, середньої глибини, з добре розвиненими помилковими ребрами. Кінцівки мають правильну постановку і будову. Оброслість гриви і хвоста середні. У породі поширені сіра, гніда і руда масті, інші практично не зустрічаються. Білі відмітини на голові і ногах зустрічаються часто.

Досить велика консолідація арабської породи за екстер'єром не суперечить наявності в ній внутрішньопородних типів, що відрізняються особливостями будови і внутрішніми якостями. Одним з найбільш поширених в породі є тип «кохейлан». Коні цього типу мають особливо округлі форми і широкий масивний корпус. Вони мають особливо міцною конституцією і високою працездатністю. Кобили цього типу відрізняються винятковою плодовитістю. Серед коней цього типу особливо поширена гніда масть. Внутрішньопородний тип «сиглави» характеризується швидше ніжністю конституції і особливо вишуканістю в екстер'єрі. Це невеликі, витончені ліній коні, в основному сірої масті. Разом з тим, як показали випробування, коні цього типу, не володіючи особливо високою жвавистістю в скачках, виявляються витривалими в тривалій роботі.

Своєрідний внутрішньопородний тип арабських коней, що отримав назву «хадбан». Це найбільш рослі (з висотою в холці до 160 см), менш привабливі, але слухні і костисті коні. Вони володіють найвищою скакового працездатністю, добре проявили себе і при використанні в класичних видах кінного спорту - у конкурі і в триборстві. Хадбан володіють міцною конституцією, вони довговічні. Найбільш типова для них руда масть.

• Торійська

Масті : ворона, гніда, палонімо, ігренева, коричнева, руда.

Висота : 152-163 см.

Характеристика : велика голова, сильний довгий корпус, короткі ноги з невеликими щітками – естонська порода. Робоча упряжна порода.

У межах Естонії здавна розводились дрібні (136—146 см) аборигенні естонські коні, прекрасно пристосовані до

місцевих умов, які володіють швидкоалюрністю, малою вимогливістю, добре споживають корми. Однак через свій малий зріст та живу масу вони не відповідали вимогам середніх та важко-запряжних коней, що змусило поставити завдання створити масивнішу породу коней з великою вантажопідйомністю, пристосованістю до конкретних умов.

Робота в цьому напрямі була розпочата в 1855 р. в кінному заводі "Торі" ще в той період, коли він належав ліфляндському дворянству. В роботі кінного заводу в той період не було плановості. Експерименти по схрещуванню аборигенних естонських коней проводились то з чистокровними арабами, то з арденами, то з англійськими напівкровними та чистокровними, то з остфризами і т. ін.

Продукти таких схрещувань не задовольняли сільських господарів, і невдовзі вони самі розпочали схрещувати місцевих естонських коней з іншими породами. Непогані результати одержав масток Сан-часте від плідника Хетмана, батьком якого був норкфольк — родстер Стюарт, а мати — невідомого походження, але типу гунтер, тобто великий верховий кінь універсального типу.

На першому етапі роботи з породою важливу роль зіграв саме Хетман (1886 р.), який залишив дуже цінних нащадків.

Хетман є родоначальником торійської породи коней. Він найбільше відповідав бажаному типу сільськогосподарського коня та уподобанням сільських господарів Естонії. Весь його приплід, навіть внуки та правнуки, були подібні за типом на Хетмана та мали енергійний темперамент, наділені великою вантажопідйомністю, витривалістю, раціонально використовували корми, були прекрасно пристосовані до місцевих умов і придатні для всіх видів сільськогосподарських робіт.

Поступово коні заводу "Торі" стали достатньо однотипними і все більш схожими на свого родоначальника Хетмана. Однак разом з видатними якостями стали рельєфніше проявлятися і недоліки. Тому виникла необхідність освіжити кров, для чого використали закуплених у Франції постє-бретонських жеребців.

Селекційна робота з породою централізована, створена єдина комісія по запису коней у Державні книги, переглянуто склад жеребців-плідників, введена система парувальних свідоцтв, в яких фіксується походження кожної кобили до третього ряду родоvodu включно. При апробації породи ці відомості мали важливе значення, оскільки дали змогу визначити кровність оцінюваних тварин. Затверджено породу в 1950 р.

У торійському кіннозаводстві тривалий час фактично велась одна чоловіча лінія — Хетмана. Інші лінії, які походили від різних порід (остфризької, хакне, східнопруської) виранжировались і їх вплив зберігся лише з материнського боку родоvodів. Ці жеребці-родоначальники відсуваються в дальні ряди предків і зустрічаються досить рідко, переважаючою продовжує лишатися стара лінія Хетмана.

Коні торійської породи відзначаються витривалістю, доброю роботоzдатністю, спокійним темпераментом. Масть коней руда і бура (до 60%) з білими плямами на голові і кінцівках, гніда (до 34%), рідше — ворона і чала.

У породі виділено три типи: обтяжений — ТА, облегшений — ТВ і основний — Т. Нині коней торійської породи вдосконалюють в напрямі полегшення й одержання коня верхового (спортивного) та прогулянкового типів. Для цього їх схрещують з ганноверськими та тракененськими жеребцями.^[9]

Торійські коні показують високі результати. Рекордами породи є тяга 150 кг на відстань 2 км за 13:21.5 (хв,сек), 50 кг на 2 км за 4:44.8. Максимальна тяглова стійкість показана на 300 кілограмах на відстань 1350 метрів, а найбільша зрушена вага — 880 кг.^[10]

- **Володимирський ваговоз**

Масті : гніда, бура, ряба.

Висота : 162-172 см.

Характеристика : велика голова на масивній ший, великий сильний корпус, поділений ложбинкою на 2 частини, масивні ноги. Найпоширеніша ваговозна порода.

Виведена на племінних конефермах Володимирської та Івановської областей в результаті схрещування жеребців клейдесдальської і шайрської порід з місцевими поліпшеними упряжними кобилами. У селянських господарствах, розташованих навколо Гаврилової Посади, Юр'єв-Польського і Суздаля, використовувалися в злучці переважно клейдесдальські жеребці, що сприяло подальшому укрупненню коней і надання їм упряжного тяжеловозного типу. З 30-х рр. минулого століття почалася планова племінна робота з розведення та типізації висококрівних помісей, що містилися на 98 племінних фермах колгоспів Володимирській і Івановської областей.

До кінця Великої Вітчизняної війни в районах використання жеребців поліпшуваних порід був сформований масив упряжних коней, близьких за типом до клейдесдальської і шайрської, але більш сухих, працездатних, правильної статури. Організований в 1936 р. Гавриловопосадський державний племінний розсадник завершив багаторічну роботу зі створення нової тяжеловозної породи, яка офіційно була затверджена в 1946 р. як володимирська порода. Основний вплив на формування породи надали клейдесдальські жеребці Лорд Джемс, Бордер Бренд і Глен Ельбін.

Коні володимирської важко упряжні породи відрізняються високим зростом, добре розвиненими м'язами, міцною конституцією і енергійним темпераментом. Вони мають вільні рухи на кроку і рисі, добре пристосовані до умов середньої смуги Росії. У них велика, але породна горбоноса голова, шия середньої довжини, високого виходу, вигнута, з гарним потилицею. Холка висока, довга, спина широка, іноді зам'яким. Круп довгий, нормального нахилу, роздвоєний. Корпус досить масивний, кілька поступається радянським ваговозам, але з хорошими округлими ребрами. Кінцівки відносно довгі, досить сухі, але у багатьох коней відзначається значна оброслість кінцівок, що небажано, оскільки це ускладнює догляд за конем. Масть коней, як правило, гніда, з великими мітками на голові і кінцівках, рідше зустрічаються вороні і руді коні. Проміри жеребців: висота в холці - 166,4 см, довжина тулуба - 173,3 см, обхват грудей - 203,8 см, обхват п'ястка - 24,0 см, кобил: 162,8-169,9-198,4 - 23,5 см відповідно.

Володимирський ваговоз досить скоростиглий: у трирічному віці жеребців і кобил використовують для відтворення і на сільськогосподарських роботах. При нормальних умовах годівлі та утримання кобил вихід лошат становить 75-80%. Тривалість заводського використання коней цієї породи - 18-20 років.

Окремі коні володимирської породи на рисистій аллюрі проходять класичну дистанцію 1600 м за 3 хв рівно, тобто укладаються в стандарт рисака. Завдяки своїм цінним племінним і робочим якостям володимирські ваговози успішно використовуються в якості покращувачів багатьох місцевих порід коней. Вони добре пристосовані до культурно-табунних умов утримання і в Казахстані і Бурятії використовуються в косячній злучці.

У породі створені генеалогічні лінії Литого, Холода, Стандарту та інші, а також цінні маткові сімейства. Основним завданням племінної роботи з породою є удосконалення типу,

екстер'єру та упряжних якостей тварин. Робота спрямована на збереження і вдосконалення позитивних господарсько-корисних якостей. Головний метод племінної роботи - чистопородне розведення по лініях з використанням інбридингу на видатних коней володимирській породи і кросів. Враховуючи відносну нечисленність поголів'я, доцільно провести роботу по освіження крові шляхом придбання в Англії і Шотландії племінних жеребців і маток клейдесдальської і шайрської порід, близьких за типом до кращим представникам володимирській породи.

Кращі племінні коні зосереджені в Гавріловопосадском (Іванівська область) і Юр'єв-Польському (Володимирська область) кінних заводах. Крім того, коней володимирській породи розводять і на племінній фермі ТОВ «Ковчег» Ленінградської області. Ведеться Державна книга племінних коней володимирській породи.^[8]

• Шетландський поні

Масті : всі основні.

Висота: менше 106 см.

Характеристика: невелика голова, глибокий, міцний корпус, міцні копита, невеликі щітки на ногах, пишна грива.

Це, можливо, найстаріша порода коней у Британії. Її назвали на честь островів, звідки вона пішла, а зараз стала однією з найпопулярніших порід поні у світі. Малений поні є такими кошлатими через умови їх природного середовища. Шетландські острови, які розташовані на північ від Шотландського побережжя, є в більшості малоплідними та мають суворий клімат. Багато сторіч ця порода жила на відкритих просторах, захищена від елементів природи тільки грубим густим волоссям, довгою гривою та чубом. Шетландці удомашнили цих поні для допомоги по хазяйству. Вони возили торф з боліт для обігрівання їх осель. Вони також перевозили морські ворості, які використовувалися як добрива, з берегів на поля.

Шетландські поні є ймовірно найсильнішими конями відносно свого розміру, але навіть жеребці є ніжним та слухняним. Тіло є повне з короткими, м'язистими ногами, до яких є істотні доповнення у вигляді грива, чуба та хвіста. Забарвлення залежить від сезону. У породі є багато мастей, серед яких найбільш поширеними є ворона та коричнева. Ці тварини в основному зараз тримаються, як домашні улюбленці, але також змагаються у змаганнях з тягання вантажів. У висоті вони не перевищують 107 см.

Своїм корінням ці поні сягають ще коней з Бронзового віку, які жили на тій же території. Коли нормани вторглися на острів, вони привезли з собою поні. Саме схрещування цих двох видів привело до виникнення сучасного виду.

Шетландські поні визнаються найсильнішими відносно свого розміру. Тому, коли відбувався бурхливий розвиток вугільної галузі у Великобританії в 1800-х роках, їх імпортували великими кількостями для тягання вугільних вагончиків у шахтах. Деякі поні насправді ніколи не бачили денного світла. Також багатьох поні чекала така ж доля після їх імпортування до Америки. Механізація перевизначила поні, як неефективних у шахтах до середини 1900-х. Не дивно, що у вугільному районі середнього заходу Америки, шетландські поні досі беруть успішну участь у змаганнях з перетягування вантажів на ярмарках та святах.^[11]

До кожної породи дати характеристики виду, фотографії, можливо кусочки відео, опис звичної роботи коня. Потім порівняти по категоріях (чистокровні, теплокровні, холоднокровні, поні) цих коней, щоб виявити відмінності і між ними.

Гра 1: на карті світу розставити породи коней.

Дивлячись на їх характеристики спрогнозувати їх місце виникнення.

або

Розставивши коней по карті пояснити їх характеристики. (юнаки тут пригадують назви порід, їх характеристики – їм цікаво їх згадати/прочитати/потопити, щоб пояснити чому так.

Гра 2: Опісля можна побавитися гру про ідеального коня для певної місцевості. Кожна команда вибирає довільним чином наступній команді місце на карті. Команда, судячи з природніх, географічних умов вилює обриси підходящого коня. (Цікаво мати ще базу порід, щоб могли порівняти уявного коня з попродами, які дійсно там є.)

Додатково: база порід з інтернету.

Про прийняття цієї точки : щоб зарахувати цю точку юнаку він має розказати п'ять порід коней наступну інформацію: назва породи, масті, висота в холці, місце виникнення, характеристики будови та для чого застосовують зараз. Також можна запитатися що найбільше запам'яталося про цю породу. Інструктор може мати такий набір карточок з роздрукованими різними породами.

Зауваження: З досвіду можу сказати, що найбільш запам'ятовуються породи коней, які мають певні чіткі візуальні властивості. Наприклад чубара аппалузька порода, арабська – з вигином в голові, фрізька порода – прекрасний вороний кінь, велитенські шайри, швидчі чистокровні верхові тощо. Якщо так подумати, то про кожного з цих є що сказати і що показати. У поданій вище інформації є цікаві факти про коней, які мають великий вплив на території України. Саме їх найчастіше можна побачити тут. Тому для практичної користі слід прочитати інформаційні довідки про коней, про яких будете розказувати.

3. Знати особливості поведінки коня

^[1]До сьогоднішніх днів багато аспектів фізіології коня іще достатньо не вивчені, особливо вищої нервової діяльності мозку тварин. Всесвітньо відомий фізіолог І.П.Павлов високо оцінював інтелектуально задатки коней і писав, що тільки висока вартість коней вимусила його основні дослідження проводити на собаках. Для правильної поведінки з кінями необхідно знати про їхню добру розвиненість органів відчуттів.

Дотик

Деякі частини тіла коня дуже чутливі. При появі незнайомого предмету кінь буде почуватися впевненіше, якщо доторкнеться до нього мордою.

Зір

Хоча практично й неможливо оцінити гостроту зору, оскільки тестування проводяться за досить неточними методиками. Вчені вважають, що гострота зору в коня у 1,5 раза вища, ніж у людей. Очне яблуко у коня найбільше з усіх ссавців. Цей орган відчуття забезпечує

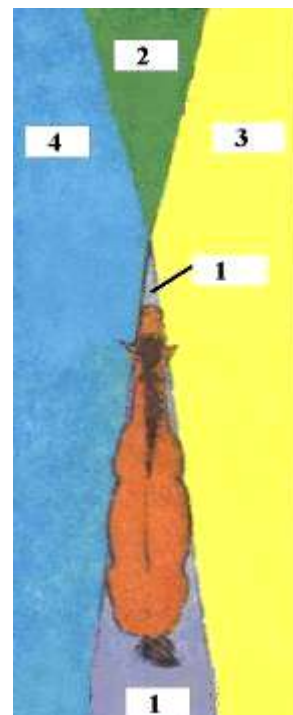
захист від хижаків у навколишньому середовищі. Кінь - тварина не далекозора, але має незвичайну гостроту зору на близькій відстані: зблизька помічає найдрібніші деталі руху, вловлює зміщення, які перевищують 0,2 мм і є взагалі недоступними для зорового сприйняття людини. Зір у коня особливий. Так, особливо добре він бачить предмети, що лежать на землі, в тому числі розрізняє форму предметів (квадрат, круг).

Очі в коня розташовані по обидві сторони голови. Піднявши голову, тварина бачить у всіх напрямках - практично усе, що знаходиться навколо, за винятком невеликого простору - безпосередньо за спиною. Ефективний огляд складає поле зору 350 градусів (у людини не більше 200 градусів) із вузькою „сліпою” плямою перед носом і такою самою плямою позаду хвоста.

- 1 - „сліпа” пляма.
- 2- поле зору двома очима.
- 3- поле зору правим оком.
- 4- поле зору лівим оком

Остаточно вчені іще не довели, чи розвинуте у коней кольорове зорове сприйняття; вважають, що червоний колір ці тварини не розрізняють.

Кінь важко адаптується до темряви, проте володіє чудовим нічним зором: в абсолютно темну ніч тварина добре бачить дорогу, всі перешкоди на ній, в тому числі спуски, канави, впевнено рухається по мостах через водні перешкоди. Труднощі у подоланні перешкод спостерігаються при раптовій зміні ландшафту, наприклад, із польової місцевості на лісистою. Відомі жокеї описують наступні факти: жеребці уважно стежать за прапорцем судді-стартера і, вловивши змах прапорця значно раніше жокея, миттєво стартують. Коні добре орієнтуються в абсолютному тумані.

Смак

Кінь - досвідчений ботанік-систематик: відповідно до спостережень К.Ліннея, 262 види трав поїдались конем, а 212 видів – не вживались. У коней надзвичайно чутливе піднебіння, вони швидко розпізнають і відкидають їжу, що їм не подобається. При цьому на протязі всього життя кінь вчиться розрізняти і не вживати отруйні рослини. Відомі випадки отруєнь коней, проте молодих або у випадку їх, перевезення на нову незнайому місцевість, з іншим ботанічним складом травостою.

Нюх

Здатність розрізняти запахи допомагає коневі знаходити й вибирати потрібну їжу, керуючись нюхом, на відстані сотень метрів він відчуває запах вовка, вночі самотійно може знайти дорогу до свого табуна або вийти на вже знайомі стежки, заблукавши серед великих просторів; знаходить у повній темряві місце свого стійла, розпізнає свою збрую. Дивні, незвичні або неприємні запахи можуть нервувати коня

Способи спілкування коней між собою

Мова у коней бідна на „словниковий запас”. Тому окрім звукових сигналів тварини спілкуються між собою ще й за допомогою рухів різних частин тіла: хвоста, голови, ніздрів і ін. Це досить складна система знаків. При спілкуванні один з одним коні

уважно стежать за сигналами. За допомогою звуків коня виражають радість, страх, гнів, образу і т.д. Іржання говорить про готовність йти на контакт. По іржанням коні одного табуна можуть впізнавати один одного. Іржання буває як голосним, так і тихим, ніжним.

Слух

У коня дуже загострений слух. Його рухливі вуха, розташовані на найвищій точці голови. Кінь може робити ними як кругові рухи, так і рухи в напрямку до джерела звуку. Форма вух дозволяє йому вловлювати велику кількість звуків одночасно і сприймати значно ширший діапазон звукових коливань (верхніх і нижніх) у порівнянні з людиною і при цьому на більшій відстані. Цю особливість використовували іще в давнину, коли коні виконували функцію сторожової варти. Кінь добре розрізняє й запам'ятовує голоси, тому з ними доцільно розмовляти як із високоорганізованими істотами.

Рухи хвостом, вухами та губами

Рухи хвостом і вухами можуть сказати багато чого, якщо знати, що вони означають

Висота підняття хвоста показує ступінь збудженості коня. Чим вище піднятий хвіст, тим більше збуджений кінь. Якщо кінь хльостає себе хвостом, це означає, що він незадоволений і роздратований. Кінь може вас укусити або вдарити.

Опущені вуха говорять про відсутність уваги, у той час як вони підняті й спрямовані уперед свідчать про наявність якогось інтересу.

Рухи губами — ще один спосіб спілкування між кінями.

Коли губи розтягнуті так, що видні зуби і ясна, це говорять про готовність до підпорядкування.

Щільно стиснуті губи можуть означати страх або вищий ступінь невдоволення. І навпаки, коли кінь розслаблений, його нижня губа трохи відвисає.

Вуха, притиснуті до голови, вискалені зуби - це ознака незадоволення, злості, сильного болю або страху. Кінь виражає погрозу - може вас укусити або вдарити.

Кінь спокійно слухає одночасно й уперед, і назад. Він готовий до підпорядкування.

Кінь слухає уважно вперед, це свідчить про наявність якогось інтересу і є ознакою до підпорядкування.

Рухи ніздрями

Якщо кінь роздуває ніздрі, це свідчить про збудження, викликане страхом або подивом.

Якщо кінь морщить ніздрі, значить, він роздратований або чимось незадоволений і може вас укусити.

Рухи головою та шиєю

Голова високо піднята й направлена вперед, ніздрі судорожно рухаються - погроза для іншого коня.

Повільне кивання головою означає дружній настрій.

Рухи голови вгору й униз можуть бути ознакою роздратування.

Рухи передньою частиною голови жеребця з боку вбік, свідчать про бажання привернути до себе увагу.

Якщо кінь жваво відкидає голову у назад і потім нахиляє вперед, цим виражає страх.

Повертаючи шию з боку вбік, коня відводить голову від можливої небезпеки.

Якщо кінь витягає шию вперед, опускає її вниз і рухає з боку вбік, то тим самим виражає агресію або перевагу-домінування.

Рухи тілом

- Відштовхування корпусом — агресивна реакція. Кінь може вас ударити.
- Поштовхи лопаткою – попередження, що може вас ударити.
- Якщо кінь повернувся задом — відійдіть подалі, щоб він не брикнувся (не вдарив вас задніми ногами).

Рухи ногами

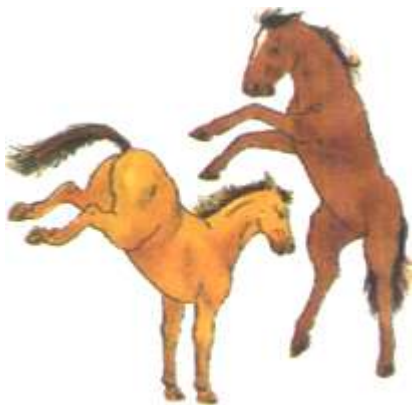
Піднята від землі задня нога означає, що кінь готовий вас ударити (брикнутися).

Кінь піднімає передню ногу – попередження триматися подалі.

Кінь б'є копитом об землю — це знак того, що він вивчає незнайомі предмети або показує вищий ступінь невдоволення.

Атака й захист

Перед кусається, а зад – брикається!

При нападі кінь піднімає голову і б'є передніми і часто задніми ногами. Захищаючись, він підкидає задні кінцівки - брикається^[1]

Перед тим, як кусатися, кінь брикається. Нижче зведено поведінкові характеристики коня у список:

- Хвіст :
 - i. Підняття в гору – рівень збудженості
 - ii. Хльостання – незадоволеність, роздратованість (кінь хоче вкусити або вдарити)
- Вуха :
 - i. Розведені в сторони – відсутність уваги
 - ii. Підняті вперед – настороженість, уважність
 - iii. Назад притиснені – роздратованість (вкусити / вдарити)
- Губи :
 - i. Задерті – нюхає (сміється), новий цікавий запах чи об'єкт
 - ii. Нижня губа відвисає, верхня трубочкою – відпочиває, задоволений
- Тіло :

- i. Відштовхування корпусом (*боком : придавити*) + *агресія, може придавити*
 - ii. Поштовхи лопаткою – *агресія, може придавити*
 - iii. Кінь задом – *політ*.
- Ноги :
 - i. Риє ногою – *хоче бігти, роздратованість, щось цікаво, нетерплячість*
 - ii. Піднята задня нога – *може брикнути*
 - iii. Повільне перестановлення ніг (перенесення маси з ноги на ногу) – *кінь відпочиває*
- Ніздрі :
 - i. Роздуває – *збуджений : страх або подив*
 - ii. морщить – *роздратованість, незадоволення*
- Голова/шия :
 - i. Голова високо – *погроза іншому коню, побачив щось невідоме*
 - ii. Махи головою догори-донизу – *кінь ганяє мух, з'їв щось не те, роздратування*.

Пороки в поведінці:

- Розхитування на передніх ногах – *психологічне відхилення від норми через нудоту (лікується рухом і нагайкою)*
- Прикусує край годівниці, якоїсь іншої поверхні. *Прикусує, затагує повітря – відрижка.*
- Різко піднімає голову / різко схрапує – *страх*.

Гра 1: практична вправа : мати набір фотографій, з різними видами поведінки коней. Випадково витягати світлини та просити учасників пояснювати, що саме відбувається.

Гра 2: (інсценізації) точки вмілості ще не розказували – інструктор інсценізує кожну точку власним тілом. Юнаки мають сказати\вгадати – що відбувається.

Гра 3: (інсценізації) юнаки по інструктажі з даної точки по одному пишуть до загальної купи різні сценарії поведінки коня. Потім з цієї купи по-одному вибирається листочок та людина показує, що там написано. Загалом вгадує. Автор мовчить.

Гра 4: (інсценізації) на карточках написано форс мажорні історії. Учасники по одному інсценізують карточки. Решта має пояснити поведінку коня і що треба робити.

Гра 5: (кіна мандрівка) інструктор показує кінну мандрівку (стояння, сідлання, хід, рись, галоп, перехід річки, прохід в тунелі, реакція на незнайомий об'єкт на дорозі, страх коня, брикання, ставання на диби тощо). Учасники по десятках сидять, записують, а потім за 10 хвилин складають оповідання про мандрівку за поведінкою коня.

Гра 6: Розбити по групах не ознаки, а висновки (почуття коня). Записати щонайбільше ознак поведінки коня при певному настрої.

Про прийняття цієї точки: Точку слід приймати після декількох виїздок, коли вже багато з цих речей було побачено, відчуте і перепитано у вас, як інструктора – а що хоче кінь? Тоді процес здачі точки може бути навіть груповим. Якщо дали листочок та ручку і попросити виписати по двоє всі знані особливості поведінки коня, а потім зачитати по групах і на ватмані записати знов всі ці речі, тоді всім можна зараховувати цю точку. Це не має бути визування теорії. Це скоріше бажання знання теорії, що породжено необхідністю. Також для прийняття цієї точки можна побачитися у вищевказані ігри.

4. Знати правила дорожнього руху щодо їзди верхи.

Основним джерелом права для пересування на коні є постанова КМУ від 10 жовтня 2001 р. N 1306, “Про Правила дорожнього руху”.

Якщо ти коня ведеш за повід – тоді ти прирівнюєшся до погонича тварин, якщо кінь запряжений у бричку, підводу тощо – ти керуєш грузовим транспортом, якщо ж ти сидиш на коні – тоді до тебе застосовується пункт 7.8. Далі наведений витяг з офіційних правила дорожнього руху, станом на 21 вересня 2011 року.

7. ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ГУЖОВИМ ТРАНСПОРТОМ, І ПОГОНИЧІВ ТВАРИН.

7.1. Керувати гузовим транспортом та переганяти тварин по дорозі дозволяється особам, не молодшим 14-річного віку.

7.2. Гузовий віз (сани) повинен бути обладнаний світлоповертачами: спереду білого кольору, ззаду - червоного.

7.3. Для руху в темну пору доби та в умовах недостатньої видимості на гузовому транспорті необхідно увімкнути ліхтарі: спереду - білого кольору, ззаду - червоного кольору, що встановлюються з лівого боку воза (саней).

7.4. У разі виїзду на дорогу з прилеглої території або з другорядної дороги в місцях з обмеженою оглядовістю водій воза (саней) повинен вести тварину за вуздечку, повід.

7.5. Перевозити людей гузовим транспортом дозволяється за наявності умов, які б виключали можливість перебування пасажирів за боковими та заднім габаритами транспортного засобу.

7.6. Переганяти стадо тварин по дорозі дозволяється лише у світлу пору доби, при цьому залучається така кількість погоничів, щоб можна було направляти тварин якомога ближче до правого краю дороги і не створювати небезпеку та перешкод іншим учасникам дорожнього руху.

7.7. Особам, що керують гузовим транспортом, і погоничам тварин забороняється:

а) рухатися по автомобільних дорогах державного значення (за можливості рухатися автомобільними дорогами місцевого значення); {Підпункт "а" пункту 7.7 в редакції Постанови КМ N 876 ([876-2008-п](#)) від 01.10.2008 }

б) використовувати вози, не обладнані світлоповертачами, без ліхтарів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості;

в) залишати на смузі відведення дороги тварин без нагляду та випасати їх;

г) вести тварин по дорогах з удосконаленим покриттям, якщо поруч є інші дороги;

г) переганяти тварин по дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості;

д) переганяти тварин через залізничні колії і дороги з удосконаленим покриттям поза спеціально відведеними місцями.

7.8. Особи, які керують гужовим транспортом, і погоничі тварин зобов'язані виконувати вимоги інших пунктів цих Правил, що стосуються водіїв і пішоходів і не суперечать вимогам цього розділу.

Слід також зазначити, що для виконання поворотів на дорозі слід користуватися системою сигналізації руками:

9.3. У разі відсутності або несправності світлових показників повороту сигнали початку руху від правого краю проїзної частини, зупинки зліва, повороту ліворуч, розвороту або перестроювання на смугу руху ліворуч подаються лівою рукою, витягнутою вбік, або правою рукою, витягнутою вбік і зігнутою у лікті під прямим кутом угору.

Сигнали початку руху від лівого краю проїзної частини, зупинки справа, повороту праворуч, перестроювання на смугу руху праворуч подаються правою рукою, витягнутою вбік, або лівою рукою, витягнутою вбік і зігнутою у лікті під прямим кутом угору.

У разі відсутності або несправності сигналів гальмування такий сигнал подається лівою або правою рукою, піднятою вгору.

9.4. Подавати сигнал показниками повороту або рукою належить завчасно до початку маневру (з урахуванням швидкості руху), але не менш як за 50-100 м у населених пунктах і за 150-200 м поза ними, і припиняти негайно після його закінчення (подавання сигналу рукою слід закінчити безпосередньо перед початком виконання маневру). Сигнал забороняється подавати, якщо він може бути не зрозумілим для інших учасників руху.

Подавання попереджувального сигналу не дає водієві переваги і не звільняє його від вжиття запобіжних заходів.

11.14. Рух по проїзній частині на велосипедах, мопедах, гужових возах (санях) і вершникам дозволяється лише в один ряд по правій крайній смузі якомога правіше, за винятком випадків, коли виконується об'їзд. Поворот ліворуч та розворот дозволяється на дорогах з однією смугою для руху в кожному напрямку і без трамвайної колії посередині. Дозволяється рух по узбіччю, якщо це не створить перешкод пішоходам.

16. ПРОЇЗД ПЕРЕХРЕСТЬ

16.1. Перехрестя, де черговість проїзду визначається сигналами світлофора чи регулювальника, вважається регульованим. На такому перехресті знаки пріоритету не діють.

У разі вимкнення світлофора або його роботи в режимі миготіння сигналу жовтого кольору та відсутності регулювальника перехрестя вважається нерегульованим і водії повинні керуватись правилами проїзду нерегульованих перехресть та установленими на перехресті знаками пріоритету.

16.2. На регульованих і нерегульованих перехрестях водій, повертаючи праворуч або ліворуч, повинен дати дорогу пішоходам, які переходять проїзну частину, на яку він повертає, а також велосипедистам, які рухаються прямо в попутному напрямку.

16.3. У разі необхідності надання переваги в русі транспортним засобам, які рухаються по перехрещуваній дорозі, водій повинен зупинити транспортний засіб перед дорожньою розміткою 1.12 (стоп-лінією) або 1.13 (див. додаток 2) ([306а-2001-п](#)), світлофором так, щоб бачити його сигнали, а якщо вони відсутні - перед краєм перехрещуваної проїзної частини, не створюючи перешкод для руху пішоходів.

16.4. Забороняється виїжджати на будь-яке перехрестя, у тому числі при сигналі світлофора, що дозволяє рух, якщо утворився затор, який змусить водія зупинитися на перехресті, що створить перешкоду для руху інших транспортних засобів і пішоходів.

Регульовані перехрестя

16.5. У разі подання сигналу регулювальником або ввімкнення сигналу світлофора, що дозволяє рух, водій зобов'язаний дати дорогу транспортним засобам, що завершують рух через перехрестя, а також пішоходам, які закінчують перехід.

16.6. Повертаючи ліворуч або розвертаючись при зеленому сигналі основного світлофора, водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу трамваю попутного напрямку, а також транспортним засобам, що рухаються в зустрічному напрямку прямо або повертають праворуч.

Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв.

16.7. Якщо сигнал регулювальника або зелений сигнал світлофора дозволяють одночасно рух трамвая і нерейкових транспортних засобів, трамваю надається перевага незалежно від напрямку його руху.

16.8. Водій, який виїхав на перехрещення проїзних частин згідно із сигналом світлофора, що дозволяє рух, повинен виїхати у наміченому напрямку незалежно від сигналів світлофора на виїзді. Проте, якщо на перехрестях перед світлофорами на шляху руху водія є дорожня розмітка 1.12 (стоп-лінія) (див. додаток 2) або дорожній знак 5.62 (див. додаток 1), він повинен керуватися сигналами кожного світлофора.

16.9. Під час руху в напрямку стрілки, ввімкнутої в додатковій секції одночасно з жовтим або червоним сигналом світлофора, водій має дати дорогу транспортним засобам, що рухаються з інших напрямків.

Під час руху в напрямку стрілки зеленого кольору на таблиці, встановленій на рівні червоного сигналу світлофора із вертикальним розташуванням сигналів, водій повинен зайняти крайню праву (ліву) смугу руху та дати дорогу транспортним засобам і пішоходам, що рухаються з інших напрямків. { Пункт 16.9 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 124 ([124-2009-п](#)) від 11.02.2009 }

16.10. На перехресті, де рух регулюється світлофором з додатковою секцією, водій, який перебуває на смузі, з якої робиться поворот, повинен продовжувати рух у напрямку, що вказує стрілка, ввімкнута в додатковій секції, якщо його зупинка на заборонний сигнал світлофора створить перешкоди транспортним засобам, що рухаються за ним по тій самій смузі.

Нерегульовані перехрестя

16.11. На перехресті нерівнозначних доріг водій транспортного засобу, що рухається по другорядній дорозі, повинен дати дорогу транспортним засобам, які наближаються до даного перехрещення проїзних частин по головній дорозі, незалежно від напрямку їх подальшого руху.

16.12. На перехресті рівнозначних доріг водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу транспортним засобам, що наближаються праворуч. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв.

На будь-якому нерегульованому перехресті трамвай, незалежно від напрямку його подальшого руху, має перевагу перед нерейковими транспортними засобами, що наближаються до нього по рівнозначній дорозі.

16.13. Перед поворотом ліворуч і розворотом водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу трамваю попутного напрямку, а також транспортним засобам, що рухаються по рівнозначній дорозі в зустрічному напрямку прямо чи праворуч. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв.

16.14. Якщо головна дорога на перехресті змінює напрямок, водії транспортних засобів, які рухаються по ній, повинні керуватися між собою правилами проїзду перехресть рівнозначних доріг.

Цим правилом повинні керуватися між собою і водії, які рухаються по другорядних дорогах.

16.15. Якщо неможливо визначити наявність покриття на дорозі (темна пора доби, грязь, сніг тощо), а знаки пріоритету відсутні, водій повинен вважати, що перебуває на другорядній дорозі.

Також слід звертати увагу на правила руху по дорозі. У місті не слід розвивати більшу швидкість, ніж хід. Ноги коня змучуються і нищаться від асфальту.

Вправа 1 : Розіграти ситуації та знайти з них вихід. Приклади ситуацій:

- *кінь заходить переходить дорогу*
- *кінь повертає наліво на бічну дорогу*
- *кінь повертає направо на перехресті*
- *кінь обїжджає зламану машину*
- *тощо*

Вправа 2 : Чи регулюється законодавством місця випорожнення коней?

Про прийняття цієї точки: Подані вище витяги з правил дорожнього руху мусять бути прочитаними інструктором. Спосіб подання цих правил потрібно оформити у виді гри – намалювати коня, так, щоб він відповідав всім правилам. Також у органів місцевого самоврядування можуть бути окремі постанови про те, які документи слід з собою мати, як має виглядати кінь тощо. Також слід розіграти декілька ситуацій на дорозі, в місті та в сільській місцевості.

5. Знати та вміти проводити розминку та вправи на коні

Розминка включає такі вправи:

Вихідне положення – сидіти на коні у сідлі ноги в стременах.

- Встати на стременах (оберти, протягування тощо)
- Встати на стременах і скрутити тіло так, щоб зручно було дивитися назад (відносно коня)
- Сидячи дістати почергово до стремени.
- Сидячи дістати лівою рукою правого стречена та правою – лівого.
- Спершись руками на сідло, повільно підняти ноги на шию коня.
- Лягти на спину коня – досягти руками до хвоста.
- Лягти на гриву – досягти до вух.
- Витягнувши ноги зі стремени, почергово сісти так, щоб ноги опинялися по одну сторону коня.
- Перекрутитися на 360 градусів у сідлі.
- Плавна встати на сідло ногами, випростатись, розвести руки в сторони (при цьому коней втримують за повід).

Гра / творче завдання: придумати ще вправи на коні, які б розробляли певні групи м'язів.

Вправи на підлозі ^[1]:

Під час верхової їзди працюють м'язи, які зазвичай мало задіяні у повсякденному житті. Тому болі у м'язах не уникнути, але його можна зменшити! Для цього потрібно виконувати наступні вправи:

- Вихідне положення (ВП) – лежачи на спині, руки вздовж тулуба, ноги прямі. Притиснутись попереком до підлоги на 5-10 секунд. Розслабитись.
- ВП – лежачи на спині, руки схрещенні на грудях, ноги прямі. Зігнувши ноги в колінах (не відриваючи стоп від підлоги), підняти голову і плечі так, щоб лопатки не торкались підлоги. Затриматися в цьому положенні на 5-10 секунд. Розслабитися.
- ВП – лежачи на спині, руки уздовж тулуба, ноги прямі. Зігнути ноги в колінах, сісти без допомоги рук, повернутися у ВП.
- ВП - лежачи на животі, руки витягнуті вперед, ноги прямі. Одночасно підняти вгору ліву руку і праву ногу, повернутися у ВП. Те ж саме іншою рукою і ногою.
- ВП - лежачи на животі, зачепившись стопами за нерухому опору, руки уздовж тулуба. Підняти голову і плечі, повернутися у ВП.
- ВП - сидячи на підлозі, спина пряма, руки опущені, ноги розведені. Підняти спочатку одну ногу, потім іншу. Повернутися у ВП.
- ВП - лежачи на спині, руки уздовж тулуба, ноги прямі. Піднявши ноги, розвести їх в сторони, звести. Повернутися у ВП.
- ВП - те саме. Затиснути колінами м'яч, здавлювати його 5-10 секунд.
- ВП - лежачи на спині, коліна зв'язані поясом або ременем. Протягом 5-10 секунд намагатися розвести коліна в сторони.

Про прийняття цієї точки: З досвіду інструктори спочатку пояснюють цю точку самостійно на певному занятті, а потім після виїздки юнаки по одному проводять руханку на коні для свого десятка. Все є весело і добре. Проблем при здачі не виникало ні в кого.

6. Вміти сідлати коня

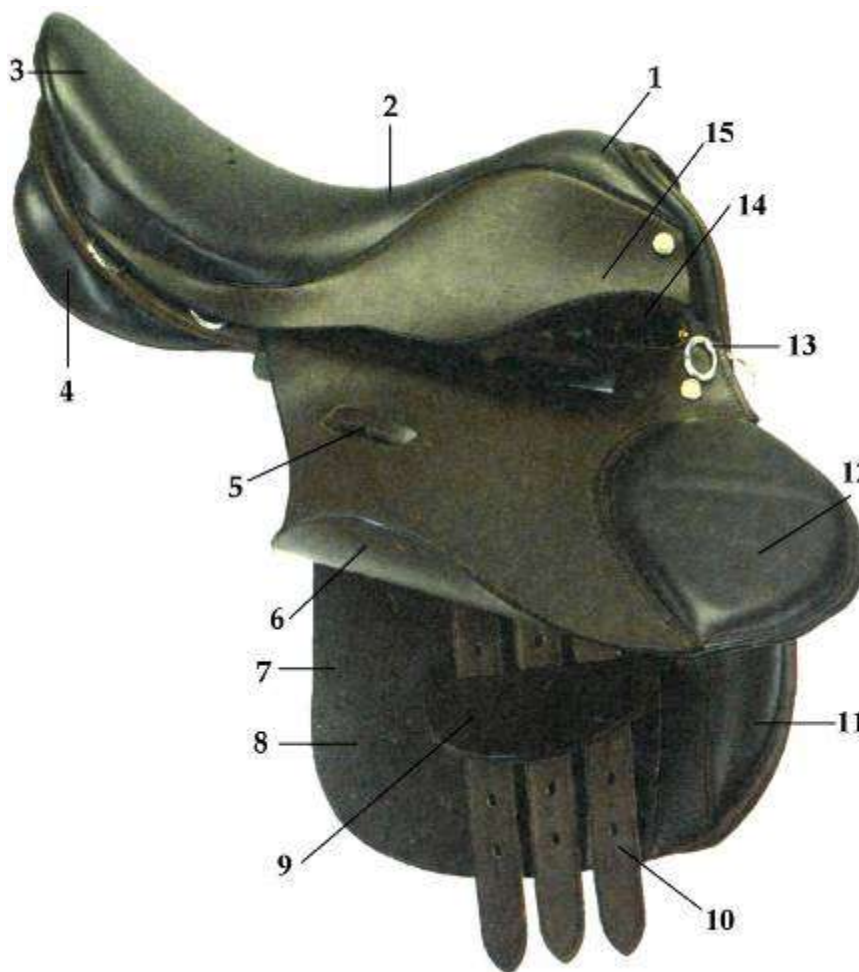
Сідла уперше стали використовуватися сарматами в III столітті до н.е. Вони мали високі передню й задню луки (дуги, вигини), що підтримували вершника і служили опорою для його спини. Цей винахід уможливило застосування коней у боях.

Стремена уперше з'явилися в племен гунів у IV столітті н.е. Вони підтримували ноги вершника і допомагали йому атакувати ворога з подвоєною силою. Крім того, стремена дозволяли краще керувати конем. Завдяки цьому люди стали пересуватися на великі відстані. У Європі стремена знайшли постійне й широке застосування тільки з IX століття.

Будова сідла та його типи

Сідло (попруга, путлища, стремена) і вуздечка є основним спорядженням коня для їзди верхи. Інші засоби й пристосування - допоміжні. Існують кілька типів сідел, призначених для різних порід коней і поні, а також для різних видів їзди верхи.

Англійське (спортивне) сідло

1. **Передня лука (вигин)** - передня частина сідла.
2. **Сідловина.** Вершник повинен сидіти в центральній (найглибшій) частині сідла.
3. **Полічка каркаса (ленчика).**
4. **Задня лука** знаходиться в задній частині сідла.
5. **Шкіряне кільце**, що утримує путлища.
6. **Верхнє крило** сідла закриває сідельну подушку.
7. **Нижнє крило** сідла.
8. **Сідельна подушка.**
9. **Пряжки**, що забезпечують надійність, утримуючи приструги.
10. **Приструги**, до яких пристібаються попруги, що фіксують сідло на

коні.

11. **Підколінник.**

12. **Подушка** для упора коліна забезпечують вершникові безпеку під час стрибків.

13. **Металеve кільце** для кріплення нагрудника.

14. **Шнелери** роблять із кутої сталі; вони служать для кріплення путлиць.

15. **Крило** замка путлиця.

Сідло рівномірно розподіляє вага вершника на спині коня і допомагає йому зайняти правильне положення при їзді верхи. Сідло повинне добре прилягати до спини коня, інакше вона буде незручним.

В залежності від призначення серед спортивних сідел розрізняють:

- навчальні;
- виїзdkові;
- для подолання перешкод (конкурні);
- триборні (кросові для довгих дистанцій);
- спортивні;
- для об'їздки коней;
- дамські (жіночі);
- ковбойські сідла для американського стилю їзди верхи (western);
- кавалерійські.

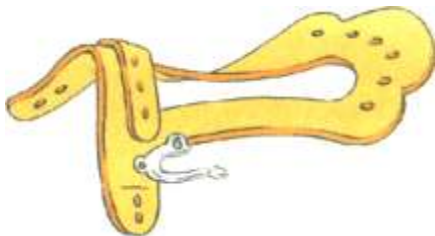

1. **Валик** під сидінням допомагає зменшити тиск сідла на спину коня. Якщо сідло підігнане правильно на спині коня, то під валиком можна побачити просвіт

2 **Сідельна подушка**
(Вигляд зверху та ззад).

Каркас (ленчик) - це каркас або основа сідла. Довжина й ширина ленчика визначає довжину й ширину сідла. Ленчик роблять із пластмасової або дерев'яної основи, скріпленого металом.

Існують два типи каркасів - твердий і рухливий.

Рухливий ленчик (найбільш поширений) по обидва боки має гнучке металеве кріплення. Цей вид найбільш зручний як для вершника, так і коня.

Звичайні спортивні сідла – це компроміс між вище вказаними сідлами. Воно використовується найчастіше. Для більшості людей вони дозволяють зробити їзду верхи комфортно й безпечною на протязі багатьох годин.

Для маленьких дітей конструюються спеціальні м'які сідла без ленчика. М'яке сідло має прикріплену до нього ткану попрягу й ручку попереду.

Пітник і вальтрап

Пітник — м'яка підкладка, що має форму сідла. Він знаходиться під сідлом, пом'якшує тиск від сідла і таким чином захищає спину коня. Переважно пітник виготовляють із повсті. Щоб пітник не забруднювався, на нього надягають чохол із полотняної тканини, що добре вбирає піт і бруд. Для коней з дуже чутливою спиною пітник іноді роблять з овчини. В останні роки стало популярним класти між пітником і спиною коня прокладку із тканини - **вальтрап**. Він захищає низ сідла поту й бруд. Сучасні технології дозволяють випускати широкий вибір вальтрапів із різних матеріалів: тканини, сукна, оксамиту тощо. Товстий вальтрап не зробить їзду більш м'якою і не стане додатковою зручністю для коня, а також не зробить вдалим погано підігнане сідло. Товстий вальтрап зробить сідло таким, що тісніше сидить, на кшталт ситуації з додатковою парою товстих шкарпеток у великих чоботях.

Неправильно покладений пітник може збитись у складки і завдати додатковий тиск під сідлом (наприклад, натерти спину). Будь-який пітник потрібно заправити у жолоб сідла перед тим, як затягнути попрягу, щоб він не давив на хребет і холку коня.

Площа пітника повинна бути більшою, ніж площа сідла, і при правильному сідланні повинен виглядати рівномірно (приблизно по 2 см) навкруги сідла.

Пітники і вальтрапи потрібно утримувати в ідеальній чистоті: для літа це означає робити щоденну заміну.

Попруга

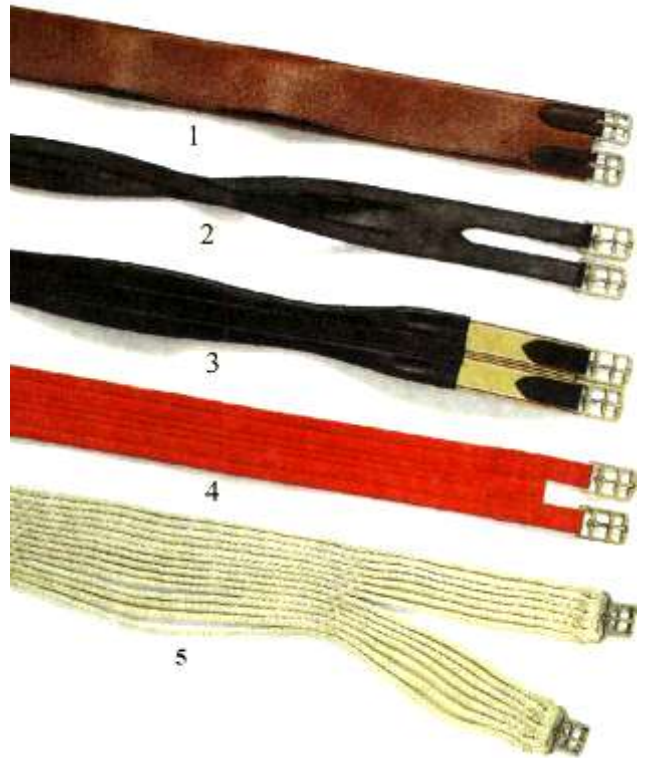
Попруга обхоплює корпус коня й утримує сідло на його спині. Вона має велике значення як для безпеки вершника, так і для зручності коня. Вона не повинна натирати коневі спину і не повинна сповзати. За традиціями попряга виготовляється зі шкіри з тасьмою або нейлону, але технології не стоять на місці, і зараз вона виготовляється з більш м'яких, абсорбуючих, але виключно стійких до розтягнення і довговічних у використанні матеріалів. Такі попряги значно дешевші шкіряних, їх можна прати з допомогою машин, але все ж до цих пір багато хто використовує шкіряну попрягу.

Багато попряг, як шкіряні, так і синтетичні мають еластичні вставки, що робить їх зручними для коней і вершників, так їх легше підтягувати. У гладких перегонах з умовами

підвищеного ризику застосовується **трок** - додаткова або верхня попруга, що закріплюється поверх сідла для додаткової безпеки.

Види попруг

1. **Потрійна попруга** (дивитися на малюнок з попругами) виготовляється зі шматка шкіри, складеного в три рази. У цієї попруги дві застібки на обох кінцях.
2. **Схрещена попруга** також виготовляється зі шкіри, у неї на обох кінцях по дві застібки. Середня частина розділена на три частини, що перехрещуються. Вузька частина попруги знаходиться під ліктями коня, що зменшує ризик натирання або защемлення шкіри.
3. **Фігурна попруга** складається зі шматка м'якої шкіри, складеного таким чином, щоб завдати найменшої шкоди ліктям коня. Вона схожа на схрещену попругу.
4. У **синтетичній попруги** м'яке міцне наповнення, що створює комфортні умови. Деякі синтетичні попруги мають фігурну форму.
5. **Нейлонова мотузкова попруга** виготовляється із синтетичного волокна. Нейлонові мотузки кріпляться одна до іншої на визначеній відстані. Завдяки цьому попруга міцна і добре обхоплює корпус коня. Але при поганому припасуванні вона може защемляти шкіру коневі.

Стремена. Безпека стремен.

Шкіра і залізо мають велике навантаження, тому вони повинні бути високої якості. Стремена виготовляють із нержавіючої сталі. Вони повинні бути важкими і не надто вузькими (приблизно по 1 см зазору по обидва боки ступні вершника). Стремена сконструйовано таким чином, щоб при падінні нога вершника могла вільно звільнитися від нього. На опорну частину стремен (основу) нерідко поміщають гумову накладку. Це забезпечує ногу від ковзання.

Для дітей виготовляють стрремена спеціальної конструкції. Їм не слід користуватися стременими для дорослих, оскільки нога дитини може легко прослизати.

На зовнішній стороні стремен металева частина замінена гумовою, завдяки чому нога не застряє і легко вислизає з нього. Стремена висять із невеликим нахилом, оскільки з однієї сторони воно дещо важчі.

Австралійське стремено, у якого зовнішня сторона вигнута (що також вважається безпечнішим), на відміну від описаного вище стремени висить прямо.

Вимоги до стремени:

- Повинні бути з нержавіючого металу (але не з нікелю, бо легко ламаються);
- Правильно підігнані по довжині путлиць
- Повинні легко регулюватися

Путлиця

Путлицем називається ремінь для підвіски стремени. Якщо ремінь новий, то згодом вони можуть хоч не набагато, але розтягнутися. Для того щоб розтягування було рівномірним, путлиця потрібно регулярно змінювати місцями. Для звичайної їзди підійдуть путлиця з дубленої шкіри..

Путлиця із сирицевої шкіри дуже міцні і вважаються кращими для їзди на пересіченій місцевості. Шкіра буйвола теж дуже міцна, вона практично не рветься, але піддається більш сильному розтягуванню.

Вуздечка

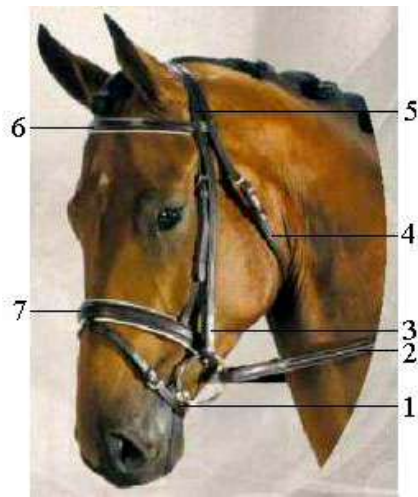
Вуздечка - частина спорядження й упряжі коня, призначена для його керування. Проста скакова вуздечка складається з повода, трензеля, і з'єднаних між собою ремінців, що називаються за місцем перебування на голові коня: защічний, налобний і потиличний (суголовний). Вуздечки виготовляються різних розмірів - для поні, для верхових коней і для ваговозів. Дуже важливо правильно вибрати вуздечку, щоб вона відповідала розмірові голови коня і правильному призначенню.

Чумбур – це повід або недоуздок. Зазвичай виготовляється з товстої ливни або шкіри і використовується для ведення коня. Чумбур є складовою частиною вуздечки.

Трензельна вуздечка

(є найбільш простим і розповсюдженим типом вуздечки).

1. **Вудила** (гризла) знаходяться в роті коня і допомагають керувати ним.
2. **Повід**
3. **Защічний ремінь** прикріплюється до гризла і потиличного (суголовного) ремня
4. **Підборідний ремінь**; допомагає вуздечці триматися на голові в потрібному положенні. У зібраній вуздечці підборідний ремінь (4) просмикується через середину повода і застібається на пряжку.
5. **Налобник** або налобний ремінь
6. **Капсуль** (перенісся) кріпиться навколо морди вище гризла.

Мундштукова вуздечка

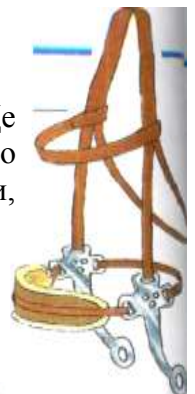
(використовується при виїзді та об'їзджанні коней).

1. **Мундштук** кріпиться до защічного ремня мундштукової вуздечки. Мундштук використовується з підгубним ланцюжком і губним ременем.
2. **Трензель** - це вид трензельного вудила, із полегшеним і витонченим гризлом. Так само, як і трензельні вудила, він піднімає голову коня, у той час як мундштук служить для керування головою коня.
3. **Підгубний ланцюжок**
4. Трензельні (зверху) і мундштукові (знизу) поводи
5. Защічний ремінь
6. Підборідний ремінь
7. Потиличний (суголовний) ремінь
8. Налобник
9. Перенісся

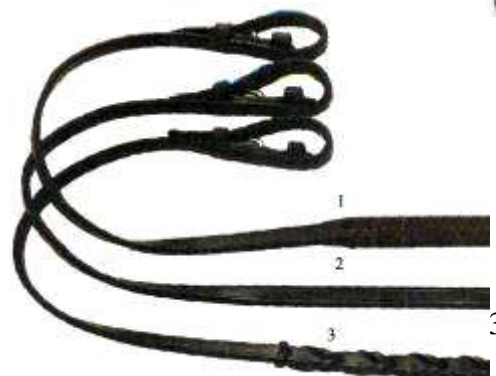
Недоуздок

Безвудильна вуздечка або **хакамор** (американський недоуздок). Це корисна альтернатива для реабілітації коней, що страждають травмами рота або проблемами з прикусом, проте в поганих руках може принести більше шкоди, аніж користі. Недоуздок не має гризла з кільцями. Його дія спрямовується шляхом передачі тиску на носову частину, нижню щелепу й основу черепа, а не на рот коня. Поводи прикріплюються до довгих защічних ременів, що діють подібно важелям на перенісся. Вони тиснуть на кінець носа і нижню щелепу, забезпечуючи вершникові контроль над конем. Недоуздок повинен кріпитися досить низько, щоб це не заважало диханню коня.

Поводи

Поводи повинні бути міцними, м'яким і в міру довгими. На кінцях у них спеціальні карабіни, щоб застібати до кілець вудил. При мундштуковій

вудзечці користуються двома парами поводів; при трензельній вудзечці - тільки однією парою. При подвійній вудзечці один повід ширший за другий, щоб вершнику було легше їх розрізнити.

- Ремінні поводи допомагають коням краще відчувати посилення вершника, але в дощову погоду, а також від поту коня вони стають слизькими.
- Поводи з тасьми менш слизькі, однак вони дорогі і важко піддаються чищенню.
- Поводи, покриті гумою, легко утримувати в дощ, вони незамінні при використанні ломових коней, а також у тому випадку, якщо кінь упрів. Шкіряні накладки також не дозволяють руці вершника сковзати.

Вудила

Вудила (загальна назва трензелів і мундштуків) є частиною вудзечки. Вони випускаються найрізноманітніші за формою, розміром, матеріалом виготовлення і впливові. Вони знаходяться в роті коня над язиком і призначені для їх гнузання і керування ними. Наїзник контролює вплив вудил за допомогою поводів.

Які б вудила ви не вибрали, вони повинні бути:

- Підходящого розміру, довжини й товщини.
- Правильно підігнані.
- Виготовлені добрим виробником: дешеві копії хороших фірм приносять шкоду коневі й безпеці вершника.
- Бути в хорошому стані, якщо були у використанні.
- Бути по можливості більш м'якими, в той же час ви повинні відчувати добрий контакт і контролювати коня.
- Повинні бути дозволені в тому виді спорту, де плануєте брати участь.

Типи вудил

Існують їх сотні різновидів вудил, що, переважно, використовуються з одним поводом. Можуть бути комбінованими із металу, пластика й гуми; для змагань та частина вудил, яка дотикається кутиків рота, повинна бути з того ж металу, із якого виготовлені цілі вудила.

Комбіновані американські розширені вудила з підгубним ремінцем

Мундштук має металеве гризло з портом.

Порт – це різновид гризла з її легко вигнутою середньою частиною, завдяки чому в ротовій порожнині лишається достатньо місця для язика, проте тиск на беззубий край щелепи збільшується.

Алгоритм сідлання:

Спершу слід зазначити, що незаузданого коня можна взяти за чуба і вести туди, куди треба. Іноді для цього треба прикласти силу, значно частіше – значну.

- Одягнути вуздечку
 - i. Взяти і розправити в руках вуздечку, вирівняти всі ремінці, розціпити необхідні замочки. Перевірити цілісність вуздечки та справність всіх з'єднань тощо.
 - ii. Приготувати вуздечку та захвати трензель в рот коневі.
 - iii. Привести вуздечку до доброго стану : вуха за спеціальними ремінцями, всі ремінці рівні (не перекручені). Між вуздечкою та головою коня знизу можна захвати кулак. Решта ремінців відрегульовані, щоб фіксувати позицію вуздеки.
- Покласти вальтрап :
 - i. Спина коня мусить бути чистою і на ній не має бути ніяких патишків чи травинок. Вальтрап теж мусить бути чистим зі всіх сторін. Коня теж натирає!!!
 - ii. Важливо знайти перед вальтрапу. Задня частина, як правило без вигинів, а передня вигнутіша, щоб краще накривати форми плечей коня.
 - iii. Кінець передньої частини слід покласти на холку (горбок на хребті в області між кінцем гриви і хребтом) так, щоб він закінчувався на ньому (запривав третину холки) та вирівняти вальтрап по хребту.
- (при наявності) Покласти гелевий, войлочний вальтрап. – кладеться на попередній вальтрап.
- Покласти сідло (тут важливо куди саме, яким чином, не на хребет – чому?):
 - i. Забезпечити ремінці та пряжки від того, щоб вони не гримнули коня при перекиданні сідла на хребет.
 - ii. Сідло розміщувати по середині вальтрапа.
 - iii. Розпрямити всі ремінці, спустити стремена.
- Зачепити підпруги(попруги) до приструг:
 - i. Піднувши під конем істату попруги і причепити їх до приструг з іншого боку коня. Підходимо зліва.
 - ii. Попруги затягуються міцно.
 - iii. Між попругою і черевом коня потрібно протискати тільки долоню.
 - iv. **УВАГА !!!** Норовливі, молоді та інші цікаві коні можуть набирати повітря в легені при затягуванні попруг, тому слід за так званим роздуванням дивитися.
- Вирівняти довжину стремен:
 - i. Витягнути на зручне місце пряжку стремена.
 - ii. Відрегулювати довжину путлиць від контакту з сідлом до кінця стремена, яка має бути рідна відстані від хави до сідла, при витягнутій прямо руці.
- Перехаялити повід до сідла.
- Тримаючи повід сідаємо:
 - i. Тримаємо в руці повід.
 - ii. Ставимо ліву ногу в стремено.
 - iii. Сідаємо на коня (можна таким обертовим рухом, початкова позиція для кого є лівий бік вершника біля лівої передньої ноги – поштовх і рух обороту.) Це ми маємо зробити різко.
 - iv. **УВАГА!!!** Слід звертати увагу на сідло та те, чи воно не злазить на бік при сідланні!

v. Заставляємо другу ногу. Вирівнюємося.

- Перевіряємо всі ремінці:
 - i. Дивимося, чи щось не тисне. Якщо тисне – просимо інструктора відрегулювати це.
 - ii. Стаємо в стремена і дивимося, чи стремена добре налаштовані.

Вправа 1: Зібрати та розібрати сідло. В розібраному стані потрібно назвати всі частини сідла і що до чого кріпиться.

Вправа 2: Засідлуємо коня і сідаємо на нього.

Про прийняття цієї точки: точку можна зарахувати двома способами. Важчий – розібрати, зібрати сідло та засідлати коня. Легший – засідлати коня. Спішити тут не треба. Це як правило робиться групою перед кожною виїздкою, перед якою коні не були засідлані. Можна перед заняттям сказати – що ми будемо засідлувати коней. Це взагалі не сприймається як точка – це весело і добре.

7. Вміти їздити верхи кроком і риссю

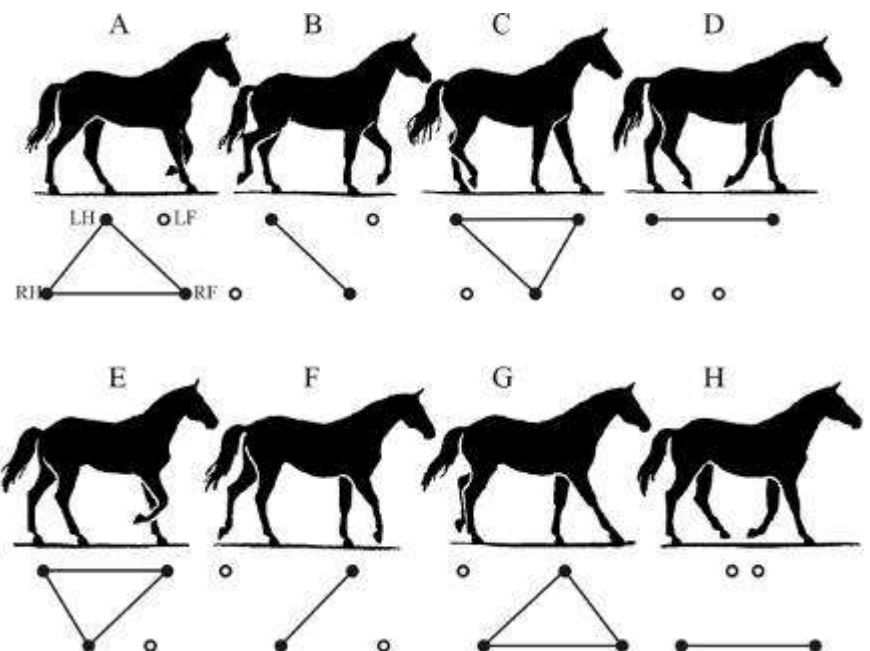
Алюр^[4] - це спосіб і форма пересування коня за допомогою чергування періодів підтримки і відштовхування ногами при опорі об землю і згинання і розгинання їх в безопорній фазі.

Алюр (фр. Allure - хода) спосіб поступального руху коня. Природний алюр (крок, рись, галоп). Штучний алюр (елементи школи верхової їзди: піафе, пасаж).

Рухи коня пов'язані із зміною положення його центру тяжіння в результаті переміщення голови, шиї, кінцівок. У коня, що стоїть на рівному місці, із нормально поставленою шиєю і головою центр тяжіння знаходиться дещо позаду передніх ніг, на перетині вертикалі, що виходить із 8, - 9-го грудних хребців, із горизонтальною площиною, розташованою на рівні плечолопаткових зчленувань, тобто дещо ззаду і вище за її лікті. При рухові коня в гору або під час скачки центр тяжіння в результаті витягування голови і шиї вперед відповідно переміщається. Відтягування голови і шиї коня назад полегшує його передню частину.

Повороти голови і шиї направо або наліво переносять масу коня з одного боку на інший. Рух коня здійснюється в результаті скорочення мускулатури крупу. Переставляючи задні ноги вперед і випрямляючи їх, кінь пересуває тулуб вперед, переміщуючи центр тяжіння за передні кінцівки. Таке положення порушує рівновагу. Щоб відновити її, кінь переступає передніми ногами. Таким чином, рух полягає в чергуванні порушення і відновлення рівноваги. Обпирання коня об землю при русі може бути на три, дві і одну ногу (при стоянні - на чотири ноги). При швидких алюрах кінь, відштовхнувшись задніми ногами, якийсь час знаходиться в повітрі без опори в так званій фазі безопорного руху (підвисання).

До основних природних алюрів коня відносяться крок, рись, галоп, інохідь. Крім того виділяють штучні

алюри. До них, насамперед, відносяться елементи вищої школи верхової їзди (піафе, пасаж, іспанський крок і рись, пірует, галоп на трьох ногах і ін.), які виробляються у коня спеціальними тренуваннями.

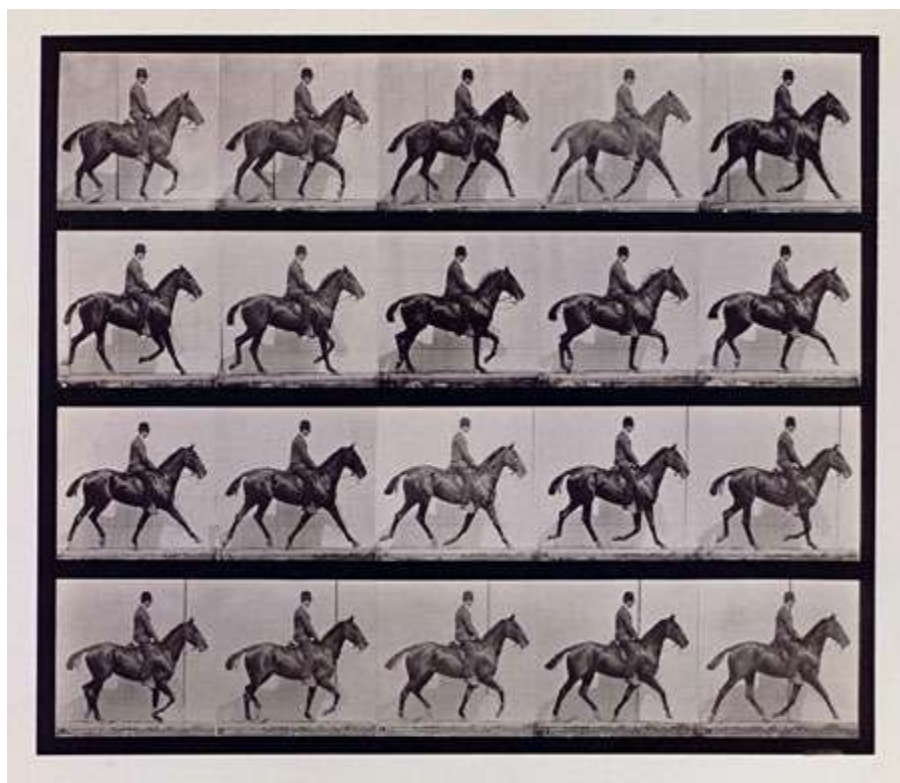
Крок

Найбільш повільний алюр, при якому кінь спирається на поверхню по черзі кожною із чотирьох ніг. Рух кроком починається з поштовху задньою ногою. Якщо крок починається з відштовхування задньою правою ногою, то потім піднімається передня ліва, далі піднімається задня ліва і нарешті передня права. Залежно від ступеня винесення кінцівок розрізняють зібраний (сліди задніх копит не доходять до слідів передніх або збігаються із ними), середній (задніми ногами кінь наступає попереду слідів передніх копит) і доданий (далеко переступає задніми ногами через сліди передніх). Довжина кроку коливається від 0,8 до 1,2 м; частота - близько 100 кроків в 1 хв. Швидкість кроку у тягловоза 4-5 км/ч, у коней швидких алюрів - 6-7. При рухові кроком кінь менше стомлюється і проявляє найбільшу силу тяги.

Рись

Один із швидких алюрів в два темпи із фазою безопорного руху, причому ноги коня обпираються на поверхню діагонально. Якщо рух починається з лівої задньої ноги, то за нею відразу піднімається права передня, потім права задня і ліва передня. Так, як насупання обома ногами в кожній парі відбувається одночасно, рух здійснюється в 2 такти і при повному його циклі чути 2 удари копит об землю. В залежності від ступеня збору коня і ширини маху розрізняють зібрану, робочу і додану рись. Швидкість середньої рисі приблизно в 2 рази більше швидкості кроку. Швидкість тихої рисі складає 9-10 км/год., середньої - 11-13, швидкої - 14-15 і максимальної - до 30 км/год. Найбільш жвава рись властива рисакам. Світовий рекорд жвавості на 1 600 м - 1 хв. 52 1/5 с. Сама тиха рись називається тротом, потім слідує розмашка, мах і жвава (призова) рись. Момент підвисання починається із розмашки, коли одна діагональна пара вже відірвалася від землі, а інша ще не опустилася. Чим ширше рись, тим далі задні ноги коня переступають сліди передніх і довша фаза підвисання. Довжина одного кроку на рисі від 2,5 до 6 метрів.

Під час верхової їзди часто їдуть "полегшеною" рисою (інші назви "стройова", "англійська"). Тобто при винесенні конем однієї передньої ноги вершник підсилює упор на коліна і подає корпус вперед і вгору, а при винесенні іншої передньої ноги м'яко опускається в сідло. У манежі вершник "полегшується" під внутрішню передню ногу, а рухаючись в полі - поперемінно, для рівномірного розподілу навантаження.

Вправа 1: заспівати пісню в ритмі рисі та ходу.

Вправа 2: проїхати на коні ходом.

Вправа 3: проїхати на коні риссю без та з полегшенням.

Про прийняття цієї точки: З практики мооу сказати наступне, що для того, щоб могли підписати цю точку треба, все виглядало природньо. На ході як правило не виникає ніяких проблем. Тут важливими є повороти та зупинка коня. Також важливим є добре відчуття коня. З ходом проблем як правило не виникає. Хіба... якщо кінь не хоче йти, то його треба підігнати. Для цього можна застосувати гілку з дерева, ляпас по крупі тощо. Але тут також треба слідкувати, щоб не перестаратися і кінь пішов саме ходом. Рись – це доволі швидкий хід. Перше, що треба пояснити – це що треба полегшуватися, триматися ногами та по змозі не триматися за сідло. Якщо цього не виконувати то буде боляче, буде страшенно трусити та тіло буде розмальоване синяками. Це буде не зразу. Будуть боліти ноги, коліна – але це не біда. Ще не приходилося бачити, як хтось падає з рисі від того, що не втримався. Єдиний раз, коли людину колошматило – це, як і годиться справжнім інструкторам, вчасно помітили і зняли з коня. Після того, як юнаки навчаться їздити риссю в ряду, то треба самоорганізуватися для повертання. Принципи такі ж як при ході, але тут увага розподілена між полегшуванням та повертання, крім того пересування вже відбувається швидче. Для цього можна ставити людину на першого коня, щоб вона керувала. Як правило найгостріші відчуття саме при тому, коли ти не тільки їдеш за попереднім, а коли ще й ведеш. Тоді ти відчуваєш, що маєш владу над конем. На рисі слід не забувати про техніку безпеки!

Додаток А. Вмілість «Їзда верхи І»

Відзначка:

«ЇДА ВЕРХИ І»

1. Знати правила безпеки під час занять з верхової їди.

2. Знати 7 найвідоміших порід коней.

3. Знати особливості поведінки коня.

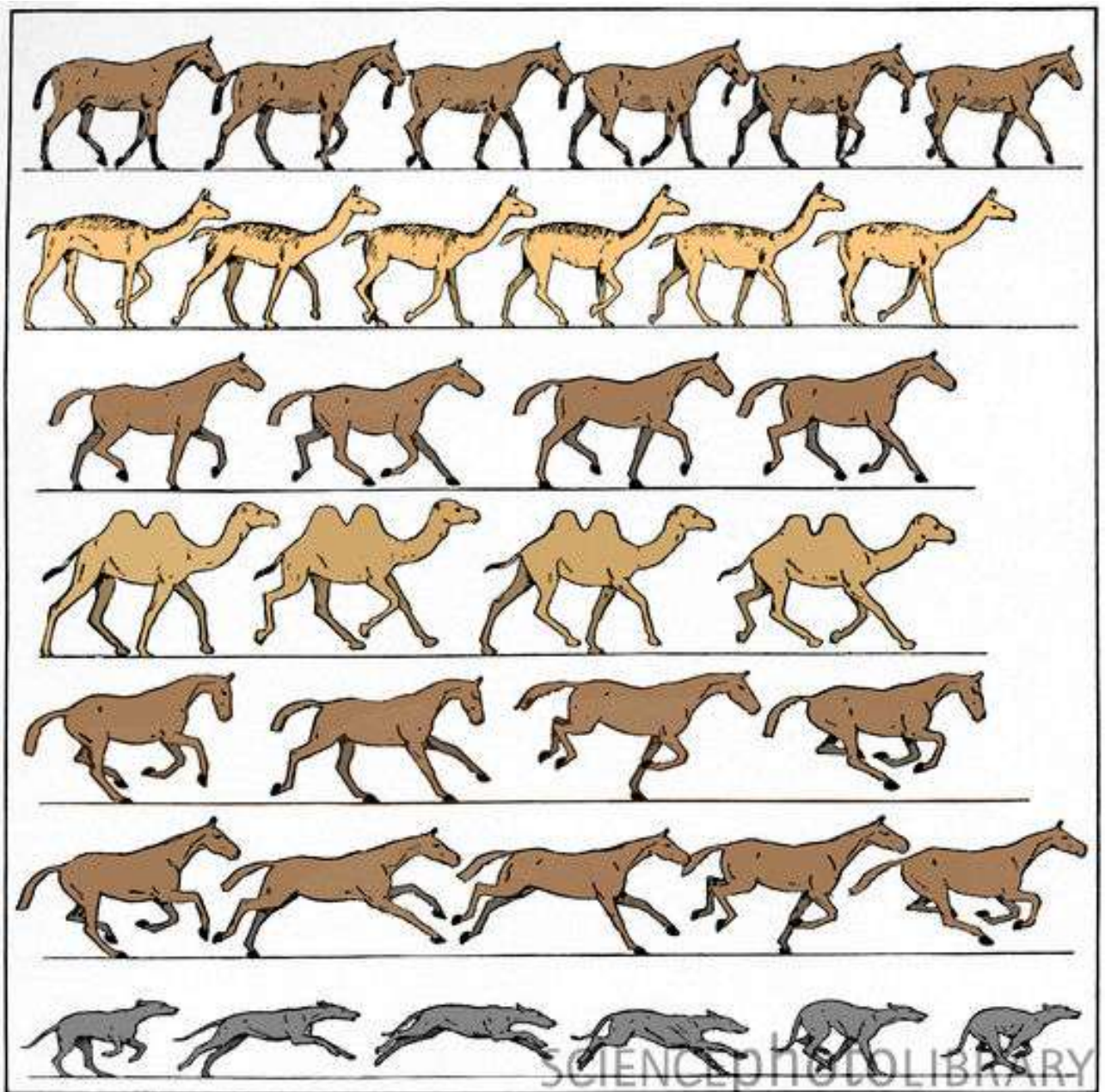
4. Знати правила дорожнього руху щодо їди верхи.

5. Знати та вміти проводити розминку та вправи на коні.

6. Вміти сідлати коня.

7. Вміти їдити верхи кроком і риссю.

Додаток Б. Динаміка руху тварин

Згори донижу ми можемо побачити:

1. кіня при ході;
2. автентичний хід гуанако;
3. діагональну рись коня;
4. справжній тип рисі верблюда;
5. діагональний галоп коня;
6. діагональний кар'єр коня;
7. справжній галоп мисливської собаки.

Список використаних джерел та літератури

1. Референтура кінного пластування. – Книжечка табору Герць 2011.
2. <http://www.ansi.okstate.edu/breeds/horses/> - Breeds of livestock. Cited on 20.09.2011 at 19:15.
3. http://uk.wikipedia.org/wiki/Гуцульський_кінь - Гуцульський кінь, станом на 20.09.2011, о 19:40.
4. <http://kavaleria.org.ua/books-and-articles/27-pro-verhovu-jizdu/558-aljury.html> - Кавалерія : алюри. Станом на 21.09.2011, о 1:19.
5. <http://agroua.net/animals/catalog/ag-16/a-17/> - Конярство – верхове – перелік порід, корисна інформація. Станом на 21.09.2011, о 1:19.
6. <http://www.sciencephoto.com/media/301324/enlarge> - Animal motion diagram. Cited on 21.09.2011 on 1:26.
7. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=1306-2001-%EF> – Про правила дорожнього руху | від 10.10.2001 № 1306. Станом на 21.09.2011, о 12:28.
8. <http://webfermerstvo.org.ua/tvarynnyctvo/volodymyrska-poroda.php> - Володимирська порода. Станом на 21.09.2011, о 13:20.
9. <http://agroua.net/animals/catalog/ag-16/a-20/ab-49/> - Княрство запряжне, порода торійська - опис, фото. Станом на 21.09.2011, о 13:28.
10. <http://www.ansi.okstate.edu/breeds/horses/tori/index.htm> - Breeds of livestock – Tori horse. Cited on 21.09.2011 at 13:21.
11. <http://www.ansi.okstate.edu/breeds/horses/shetland/index.htm> - Breeds of livestock – Shetland pony. Cited on 21.09.2011 at 14:16.